

**REZERVAȚIA
DE ZIMBRU**

Vorba ministrului Paleologu, asupra Iași International Film Festival (IIFF) planează „pleașca”.

Citiți un comentariu de George Onofrei ÎN » PAGINA 5

PRIMUL MAGAZIN CULTURAL DIN ROMÂNIA » APARE SÎMBĂȚA » WWW.SUPLIMENT.POLIROM.RO

Suplimentul DE CULTURĂ

1,5
LEI

NR. 224 » 11 – 17 aprilie 2009 » Săptămînal realizat de Editura Polirom și „Ziarul de Iași” » supliment@polirom.ro

**CRONICĂ
DE CARTE**

Noi, ăia

Bogdan-Alexandru Stănescu

Citiți postfața romanului *Replace all (colcăiala)* de Ioan Lăcustă, care va apărea în curînd, postum, la Editura Polirom.

ÎN » PAGINILE 10-11

**Scriitorul și
regizorul producției
Doubt, în SDC**

Iulia Blaga

Doubt este prima piesă de teatru a lui John Patrick Shanley care a fost jucată pe Broadway, cîștigînd în 2004 toate premiile teatrale importante din Statele Unite. A obținut pentru text Premiul Pulitzer, iar filmul său, realizat în 2008, a avut cinci nominalizări la Oscar.

ÎN » PAGINILE 8-9

Un Paște Fericit!

„Suplimentul de cultură” urează „Sărbători Fericite!” tuturor colaboratorilor și cititorilor. Următoarea ediție a revistei va apărea sîmbătă, 25 aprilie.

Orașul repetent la cultură urbanistică

**Citiți grupajul realizat
de Ciprian Nedelcu ÎN » PAGINILE 3-4**

În 2004, celebrul Bernard Pivot realiza o emisiune cu și despre Iași în seria sa „Double Je” de la France 2. Leșenii care au văzut filmul s-au întrebat, pe bună dreptate, dacă acela de pe ecran este orașul lor sau e doar o versiune stilizată prin tehnici de televiziune bine stăpînite. Pivot a declarat, de altfel, că a fost sedus de oraș, cu toate contrastele sale. Mai mult, l-a și definit: „e ca un oraș la țară!”. Discuțiile despre arhitectura Iașului au fost numeroase în ultimii ani, fără a se observa însă o îmbunătățire a aspectului general al urbei. Proiectul Palas a suscit, de asemenea, dezbateri aprinse între susținători înfocați și critici radicali. „Suplimentul de cultură” a consultat doi arhitecți cunoscuți și un critic de arte vizuale pentru a afla ce fel de oraș am avut și cum ar putea arăta acesta în viitorul apropiat.

CIRCUL NOSTRU VĂ PREZINTĂ:

Un guvern istoric

Lucian Dan Teodorovici

Când țara arde de grija zilelor de pușcărie, în număr de 29, ale unui latifundiar, când la nord-est se petrec evenimente ce ne-aduc aminte de 13-15 iunie 1990, când se anunță arestări spectaculoase, când se apropie alegeri de toate feburile, e greu să mai vorbești despre măsurile economice ale unui guvern altfel destul de șters. Cum să atragi audiență prezentând cifre? Ce spectacol să scoți din vorbele rezepte și chinuit-tehnice ale primului-ministru? Cu toate acestea, în opinia mea, nu eventuala „perdea de fum” care să acopere afacerile familiei Bănescu ar trebui să fie preocuparea noastră numărul unu, ci faptul că după ea, cumva colateral, Cabinetul Boc pregătește un soi de exterminare.

Prea dur cuvântul? Nu știu, poate. Și mie mi s-a părut așa când l-am scris. Dar n-am revenit asupra lui

pentru că atunci când distrugi, cu bună știință, o parte consistentă a unei clase mijlocii și așa firave, nu știu ce alt cuvânt s-ar potrivi mai bine. Prin măsurile luate sau în curs de a le lua, mă refer la impozitul forfetar și la pregătita anulare a deducerii TVA-ului pentru automobilele luate pe firmă (incluzând aici și deducerile pe consumul de benzină, pe piese auto etc.). Cabinetul Boc face eforturi de a se înscrie în istorie. Nu prin niskaiva realizări în favoarea României, ci prin stoparea evoluției ei, ba chiar prin trimiterea înapoi în sărăcie a acelor oameni care, formând clasa de mijloc, au asigurat în parte creșterile economice de pînă acum.

Permiteți-mi, vă rog, un exemplu concret, al unor prieteni de familie. El lucrează pe un salariu de aproximativ 13-14 milioane vechi. Ea a căutat vreme de doi ani o slujbă, nu a găsit. Pentru a-și

» **Ce vor face cei care găsiseră un mod de a-și asigura existența? Își vor lua șomajul o vreme, din banii pe care statul îi „cîștigă” datorită noilor măsuri, apoi vor munci undeva la negru sau, pur și simplu, vor strînge cureaua pînă la limita suportabilului. Adunați toate aceste cazuri și veți obține sute de mii de oameni afectați.**

asigura un venit, au deschis, în urmă cu doi-trei ani, un mic magazin. Ea s-a angajat acolo cu carte de muncă. Deoarece profitul lunar brut ar fi ajuns la aproximativ 15 milioane, și-a fixat un salariu de 8 milioane vechi, spre a putea plăti, din restul banilor, dările la stat. Nu intrau în ceea ce am numit clasa de mijloc, dar începeau să se descurce. De curînd, mi-au spus că intenționează să-și ia și o mașină în leasing. Una românească, firește. Nici un

profit al firmei deci, tot ceea ce vizau era să-și permită acel salariu de aproximativ 8 milioane lunar. De două săptămîni însă stresul lor e imens: impozitul forfetar, anunțat inițial la 1.600 de euro pe an, „rectificat” acum la 1.000 de euro lunar conform venitului firmei lor, adică 42 de milioane vechi, ar face-o pe soția prietenului meu să rămîna practic cu un salariu imposibil de puțin peste 4 milioane pe lună. Acum, a venit vestea că nu-și vor mai

putea recupera nici TVA-ul pe preconizata mașină, nu-și vor putea deduce nici benzina. Prietenul meu mi-a spus că, în cazul ăsta, nemaiaivînd vreun avantaj, își va trece firma în conservare – măcar nu va mai trebui să dea acel impozit forfetar. Iar soția lui va intra, firește, în șomaj.

Știu, sună patetic povestea, dar e perfect adevărată. Și, evident, ei i se-alătură o mulțime de alte povești asemenea. Mă credeți sau nu, cunosc chiar eu alte două, tot ale unor prieteni, cumva asemănătoare. Ce vor face cei care găsiseră un mod de a-și asigura existența? Își vor lua șomajul o vreme, din banii pe care statul îi „cîștigă” datorită noilor măsuri, apoi vor munci undeva la negru sau, pur și simplu, vor strînge cureaua pînă la limita suportabilului. Adunați toate aceste cazuri și veți obține sute de mii de oameni afectați. Oameni care cumpărau mașini, care își cheltuiau banii în supermarketuri, adică oameni care contribuiau la stat nu doar pentru ei, ci pentru toți. Din contribuitori, acum se vor transforma în asistați. Orice om întreg la minte își dă seama că nu pe termen lung, nici măcar mediu, ci pe termen scurt statul

va pierde prin aceste măsuri. Și totuși, guvernul fie pare a nu-și da seama, fie pur și simplu n-are nici o problemă cu asta. Distruge clasa mijlocie? Îi trimite spre subzistență pe acești oameni? Fie! Statul va primi însă imediat niște bani, din care va putea asigura niște cheltuieli populiste, foarte eficiente ca imagine, tocmai bune pentru a păcăli alte clase de alegători.

Un guvern istoric, așa mi-am intitulat textul. Pentru că e primul guvern care nu face nici un efort din a-și ascunde dușmănia nu numai față de îmbogății, ci și față de cei care abia au reușit să se pună pe picioare, după o tranziție chinuitoare în care am fost cu toții nauci. Continuînd în felul ăsta, Cabinetul Boc marchează începutul unei crize de natură pur românească ce are șanse să se transforme, într-un viitor nu foarte îndepărtat, în colaps. Cine va fi de vină? Criza mondială. Una care însă ar fi putut să ne atingă destul de puțin dacă ar fi existat niște oameni care să știe s-o gestioneze. Ba chiar una de care, în mod ironic, am fi putut profita dacă am fi avut guvernanți competenți. Că, din păcate, n-avem începe deja să sune a truism.

TEO

GHEO

ROMÂNII E DEȘTEPTI

Coplata doctorului Irinel

Radu Pavel Gheo

După cum spuneam săptămîna trecută, am văzut recent o declarație a medicului Irinel Popescu, actualul președinte al Casei Naționale de Asigurări de Sănătate, care m-a impresionat profund. Domnul Irinel Popescu a spus că în domeniul sănătății România ar trebui să adopte un model asemănător cu cel din SUA. Doar că într-un asemenea caz CNAS-ul și-ar cam pierde obiectul muncii, fiindcă în sistemul american asigurările de sănătate sînt în marea lor majoritate administrate de societăți private (care, printre altele, pot da și faliment). Iar sistemul american de sănătate e cunoscut drept unul dintre cele mai proaste din lumea civilizată.

Tot domnul doctor Irinel a mai spus și că ar accepta (frumos zis!) introducerea unui nou sistem de asigurare, prin care pacienții să plătească o parte din cheltuielile unor servicii medicale. Ceea ce nu mă miră. Mă miră doar rezervorul ineputabil de personaje puse în funcții de decizie fără să aibă abilitățile necesare.

Pe de altă parte, eu aș fi de acord cu introducerea sistemului coplății. Al unui sistem de coplătit *veritabil*. Dar nu cred că domnul Irinel s-a gîndit la așa ceva. Domnia Sa a imaginat doar un mod de a jupui suplimentar de bani bolnavii din România,

căci coplata ar presupune ca statul să dea *mai mulți* bani decît pînă acum.

Să explic cum. În România plata asigurării de sănătate este obligatorie. Eu, ca orice salariat, plătesc o parte din salariul meu pentru asigurările de sănătate. La fel, din impozitul propriu-zis pe salariu, care ajunge la bugetul de stat, o parte este alocată Ministerului Sănătății. Cu alte cuvinte, plătesc din două părți.

În ultimii cîțiva ani m-am îmbolnăvit de cîteva ori – nu foarte grav, dar de fiecare dată suficient ca să dau unu-două milioane de lei vechi pentru analize și medicamente. O parte din ele ar fi trebuit să fie compensate. Numai că... ghinion! În ziua a treia sau a patra a lunii (după cum se știe) plafonul pentru analize gratuite și medicamentele compensate era epuizat. Așadar, banii plătiți în întreaga Românie ajung pentru medicamente abia două-trei zile pe lună. Aici nu poate fi vorba în nici un caz de lipsă de bani, ci fie de furturi camuflate în contracte și comisioane, fie de incompetență administrativă crasă. Pe banii mei și ai tuturor celorlalți cetățeni români.

M-am lămurit recent ce înseamnă medicamente compensate cu 90%. Stăteam la coadă într-o farmacie și am văzut cum un bătrîn întinde o rețetă farmacistei, spunînd: „Doamnă, vedeți că am un medicament compensat aici. Cît costă?” „68

de lei”, îi răspunde farmacista. „Adică 680 de mii de lei vechi”, explică ea. „Deci mă costă 68.000”, deduce bătrînul. „E în regulă, am atîta la mine.” „A, nu!” sare farmacista. „Dumneavoastră aveți reducere 90% din prețul de bază, care e 380 de mii de lei. Noi vă facem reducerea de la 380 de mii, iar restul trebuie să-l plătiți integral.” „Adică?” „Adică adaosul. 33 de lei și ceva. 340 de mii de lei vechi.” Bani pe care bătrînul nu-i avea.

Aha, m-am gîndit eu, prețul de bază! Deci în realitate o compensație cu 90% înseamnă, cu noroc, 50%. Iar dacă plătim cu toții mereu, peste tot, legal sau ilegal, te întreb ce înțelege cu adevărat domnul Irinel prin coplătit. Căci pentru mine coplata înseamnă exact invers decît ce vrea el: ca CNAS-ul să mai scoată și el niște bani din buzunar. Fiindcă deocamdată eu am plătit sistematic și cînd am fost sănătos, și cînd am fost bolnav. Așa cum fac mai toți cetățenii României.

Deși ar exista și o explicație mai simplă: domnul doctor Irinel a nimerit și el acolo, pe post, grație algoritmului politic. Așa cum acum patru ani Partidul Conservator a primit Loteria Națională, acum i s-a alocat CNAS-ul. Adică tot o loterie, doar că una unde cetățeanul pierde mai mult decît bani.

SUPLEMENTUL LUI JUP

DOAR AURA A MAI RĂMAS DIN VECHIUL IAȘI

Repetenți la cultură urbanistică

„Suplimentul de cultură” a consultat doi arhitecți cunoscuți și un critic de arte vizuale pentru a afla ce fel de oraș am avut și cum ar putea arăta acesta în viitorul apropiat.

Ciprian Nedelcu

Trei perioade distincte

De-a lungul timpului, specialiștii s-au plîns că în Iași nu există o adevărată cultură urbanistică. Unii critici afirmă că și în acest moment ar fi foarte dificil de aplicat un set de reguli pentru păstrarea unei estetici în ce privește arhitectura orașului. Totuși, autoritățile se laudă cu un Plan Urbanistic General ce urmează a fi pus în aplicare peste un an: „Se încearcă aplicarea unui Plan Urbanistic General care să fie cât mai drastic”, spune Tudor Vericeanu, arhitectul-șef al Primăriei Municipiului Iași.

Fostul arhitect-șef al municipaliității ieșene, Ionel Oancea, este de părere că, atunci când se vorbește despre „Iașul arhitectural”, trebuie să se facă referire la trei perioade distincte. „Avem perioada istorică de pînă în anii '60, cea de după 1960 pînă în 1989 și o a treia, pînă în prezent. După 1960 au apărut investițiile comuniste în clădiri. Pînă atunci am avut o dezvoltare organică a orașului. Bineînțeles, a fost vorba, în cazul nostru, și despre un oraș relativ mic, cu pînă în 100.000

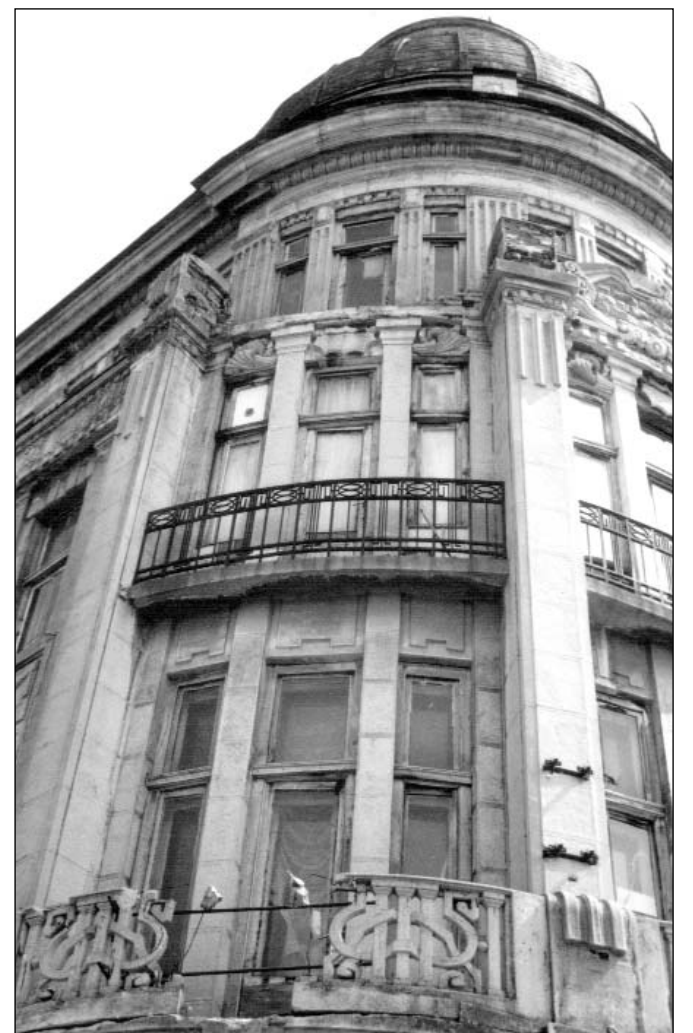
de locuitori. Înainte de 1960, au fost ridicate clădiri-monument importante. Vorbim aici despre Iașul istoric, orașul văzut în termeni superlativi. În acea perioadă, de dinainte de comunism, Iașul era un oraș plin de farmec. Acea perioadă este una foarte lăudată din acest punct de vedere, al culturii urbanistice. Din nefericire, acel Iași istoric nu dispunea de o arhitectură de mare valoare, dar ansamblul era considerat unul pitoresc. Se spune, pe bună dreptate, că acel Iași a fost întors de la matca lui de dezvoltarea comunistă. Au fost ridicate acele blocuri masive de locuințe în zone precum Bulevardul Independenței sau strada Anastasie Panu. Acele clădiri nu au făcut altceva decît să rupă total legătura dintre «sufletul istoric» al Iașului și peisajul înconjurător”, a precizat Ionel Oancea.

„Orașul celor șapte coline” a rămas fără coline

În opinia lui Oancea, „orașul celor șapte coline” și-a pierdut avantajul vizual oferit tocmai de dealuri, din cauza ridicării cartierelor masive de după anul 1960. „În acea vreme au apărut cartiere mari, întinse, care au atenuat calitatea extraordinară a reliefului înconjurător. Vestitele coline ale orașului au fost acoperite cu blocuri, făcând ca peisajul să se estompeze. Este adevărat că, în perioada respectivă, s-au făcut nenumărate greșeli din punct de vedere arhitectural”, a arătat Oancea. Tot acesta menționează faptul că, totuși, Iașul nu duce lipsă de potențial. „Iașul este încă transparent, își păstrează unele calități raportat la alte orașe de

aceeași mărime din România. Dar trebuie să se stopeze intervențiile brutale asupra peisajului și totul să se facă în mod planificat. După comunism, în democrația aceasta a noastră, lucrurile au început să se dezvolte neplanificat. În Iași nu există nici un plan urbanistic – excepția constituind-o Proiectul Palas, care nu este finalizat – care să capete viață. A fost o constantă dezordine generală. Omul își ia teren, vine și cere aprobarea pentru ridicarea unei clădiri. S-au dat aprobări pentru locuințe unifamiliale care au fost ridicate în toată dezordinea. Din punctul meu de vedere, șansa Iașului, în comparație cu alte orașe, este că dezordinea nu este atât de evidentă încă – asta tocmai datorită peisajului colinar, despre care aminteam. Rezultatul nu este unul dezastruos. Iașul are încă multe calități, nefiind distrus încă în mod iremediabil”, a spus fostul arhitect-șef al Iașului.

Oancea este de părere, totuși, că cele mai importante „răni” pe corpul orașului au fost făcute în perioada comunistă. „În acea perioadă s-au comis cele mai multe distrugerii. Problema este că nu există semne că dezvoltarea dezordonată se stopează. E adevărat că nici legislația nu ajută la îndeplinirea acestui lucru. De Planurile Urbanistice Zonale (PUZ-uri – n.r.) sînt responsabile autoritățile locale. Din păcate, administrația locală nu reușește să pună la punct un set de reglementări în acest sens. Din nefericire, nu mai există nici acea viziune de ansamblu. Sigur, este și o defecțiune legislativă. Un alt aspect care mi se pare important este că au dispărut acele ateliere de urbanism care existau pe vremea comunismului și care ar putea fi benefice. Nu există firme de urbanism, ci

Putinele clădiri vechi rămase „în picioare” și în comunism se află într-o stare avansată de degradare

firme de arhitectură”, a menționat Ionel Oancea. În opinia acestuia, viitorul Iașului din punct de vedere arhitectural nu este deloc unul roz. „Nu sînt foarte optimism în această privință, a viitorului apropiat al culturii urbanistice. Este adevărat – există un conflict permanent între bani și estetică...

Și, din păcate, de cele mai multe ori cîștigă banul, nu estetica, nu spațiul urbanistic! Noi, locuitorii Iașului, încă nu percepem adevărata valoare a culturii urbanistice”, a subliniat fostul arhitect-șef al municipaliității ieșene.

Continuare în pagina 4

Cătălin Gheorghe: „Lipseşte o strategie vizuală”

Continuare din pagina 3

Pe de altă parte, criticii sînt de părere că nu există o adevărată logică arhitecturală în „oraşul celor şapte coline”. Aceştia au subliniat, de asemenea, că lipseşte şi o strategie vizuală în ceea ce priveşte dezvoltarea urbană. „Părerea mea este

Reabilitarea Băii Turceşti și transformarea acesteia într-un centru de artă ar putea fi un punct de pornire în elaborarea unei strategii culturale pe termen lung

una pur observațională, de estetică, pentru că nu sînt un specialist în arhitectură, ci sînt implicat mai mult în zona artelor vizuale. În primul rînd, nu cred că există o logică arhitecturală de care să se țină cont, în special la nivel administrativ. În același timp, din construcțiile recente nu pare să existe nici o strategie vizuală – și mă refer aici la nivelul soluției, ca simplu locuitor al Iașului care trece pe stradă și observă clădirile”, crede Cătălin Gheorghe, critic de arte vizuale și teoretician. În opinia lui Gheorghe, orice plan de viitor pare, la prima vedere, destul de greu de aplicat, în condițiile în care clădirile ridicate pînă acum nu prea „se leagă” de ceea ce exista înainte în Iași. Însă acesta a precizat că există și câteva „bile albe” în dreptul autorităților locale, care au reușit să restaureze câteva dintre clădirile semnificative ale orașului. „În ultimii trei ani, atît clădirea Bibliotecii Centrale Universitare, cît și cele ale Palatului Copiilor și Universității «A.I. Cuza» au fost puse mai bine în evidență prin renovare. Un alt lucru pozitiv este acela generat de decizia de a ilumina pe timp de noapte alte clădiri, cum ar fi Palatul Culturii. Acest fapt nu face altceva decît să avantajeze arhitectura, dînd și o oarecare notă «turistică» Iașului. La nivelul extinderii orașului se poate vorbi numai despre o afacere. Aici nu se pune problema unui control vizual”, a declarat criticul.

„Cea mai mare «crimă urbanistică»”

Cătălin Gheorghe îl contrazice pe Ionel Oancea, fiind de părere că cea mai mare „crimă urbanistică” este Proiectul Palas, din cauza apropierii și obturării unor părți din Palatul Culturii.

„În realitate, este o afacere făcută pe seama locuitorilor orașului. Palatul Culturii este acoperit, practic, de clădirile ridicate în zona respectivă. În rest, Iașul are oarecum un aspect destul de ordonat, păstrîndu-și cît de cît trăsăturile. Și este lăudabil că, în ultima perioadă, autoritățile

nu au avizat ridicarea unor clădiri mari în oraș. Așa cum spunem, cred că ar trebui să se meargă pe renovarea unor clădiri importante în Iași. Chiar și Casa de Cultură a Studenților arată interesant ca arhitectură, însă este mereu acoperită de bannere și diverse reclame și cred că aici ar trebui să se intervină, pentru că nu este un lucru tocmai pozitiv”, a precizat Cătălin Gheorghe.

Autoritățile: „Vor fi impuse condiții mai drastice!”

Pe de altă parte, reprezentanții municipității ieșene sînt de părere că noul Plan Urbanistic General, care va fi pus în aplicare, în cel mai fericit caz, peste un an, poate reprezenta un „filtru” pentru modul în care se construiește în oraș. Chiar dacă locuitorii Iașului au mai auzit acest „refren” și unii dintre ei au fost dezamăgiți, pentru că, pînă la urmă, „a primat banul”, edilii ne dau asigurări că, de data aceasta, lucrurile nu vor mai sta la fel.

Actualul arhitect-șef al Primăriei municipiului Iași, Tudor Vericeanu, crede că noul Plan Urbanistic General va impune condiții mai drastice celor care vor să ridice diverse clădiri în oraș. „Există un Plan Urbanistic General care va fi pus în aplicare din luna aprilie a anului viitor. Se încearcă aplicarea unui Plan Urbanistic General (PUG – n.r.) care să fie cît mai drastic. Este adevărat că, pînă nu demult, Planurile Urbanistice Zonale au fost aplicate haotic, dar încercăm să reglementăm acest lucru și să fie stabilite clar înălțimile pentru clădiri și numai în anumite zone ale orașului”, a arătat arhitectul-șef al Primăriei municipiului Iași.

EXEMPLUL cARTier

Proiectul cARTier, realizat de Asociația Vector în perioada 2003-2007 și finanțat de Programul Cultural Elvețian – Pro Helvetia, a vizat reabilitarea pe plan cultural a cartierului Tătărași din orașul Iași, printr-o serie de proiecte creative, intervenții în spațiul public (au fost pictate mai multe fațade de blocuri de pe esplanada Oancea), ateliere de lucru, spectacole, expoziții etc. Membrii asociației și invitații lor au reușit să implice activ și locuitorii cartierului Tătărași, ceea ce a determinat o redefinire a profilului identitar al comunității cartierului. „A fost o provocare pentru artiștii din Asociația Vector de a activa în lumea reală. Pentru mine a fost o lecție de viață care îmi influențează în prezent practica artistică”, declara în „Suplimentul de cultură” Matei Bejenaru, președintele Asociației Vector.

România, între Blăgești și Sculeni

Blăgeștiul e un sat de la capătul Pașcanilor. Un sat pe care-l știu datorită unei prietene dragi, care astăzi locuiește în Spania. Una care ne-a însămîntat în creieri, mie și apropiaților noștri de la „Opinia studentească” de pe timpuri, imaginea acestui tărîm de Stăpînul Inelelor. Unul în care vacile, spre exemplu, sînt încercate adeseori de stări depresive. Iar oamenii... oamenii au atîta umor și liniște interioară, încît aud și înțeleg zburciumul lăuntric al dobitoacelor.

Sculeniul e o fișie de pămînt aflată, geografic, geometric și geostrategic, fix la capătul opus al Blăgeștiului. Sculeniul e unul dintre locurile în care, în primii zori ai lui nouăștezece, s-a întins un pod de flori. Un tărîm de Stăpînul Inelelor e și asta: în fond, aici s-au făcut lucruri magice, despre care deja-bunicii le vorbesc acum nepoților. E simbolul frontierei în care aceștia au reușit să transforme un pachet de gumă turcească „Cin-Cin” într-o pungă de bomboane „Bucuria”.

Blăgeștiul și Sculeniul străjuiesc, geografic, geometric și geostrategic, județul Iași. Într-o parte, e ieșirea spre zona subcarpatică a României. În cealaltă, e intrarea în zona subacvatică a Basarabiei. România șade-n felul ăsta, suspendată ca o patinatoare beată la Olimpiadă, între cele două puncte. De o parte, perspectiva Carpaților Meridionali te îmbie să apeși pe accelerație și să te-ndrepti înspre prima pensiune din Neamț ori din Bacău. De ailaltă, perspectiva Orheiului și Chișinăului te îmbie doar să te

zgiești ca țapta europeană pe „dupe” gard, la „sărăcii ăștia” de peste uliță.

România stă pironită, ca după un triplu tulp eșuat, în poziția patinatoarei ce se mai ține pe gheață doar în tocurele de oțel. Și, sfînd astfel destupată în poziția unui lotus cu probleme de auto-control, reușește să emită strategii idioate.

Un mic exemplu? Se aude că două forțe politice „europene” au susținut, în campania electorală de dincolo de Sculeni, două partide de fix aproape patru procente adunate în alegeri. Partidul Democrat din Moldova a scos 2,96%, iar

LA LOC teleCOMANDA

Alex SAVITESCU

Mișcarea social-politică „Acțiunea Europeană”, autodefinită ca forță liberală, 1,01%. Vă las pe dumneavoastră să ghiciți cine se zice că i-a susținut, cu staff pompos trimis din zona ursului carpatin.

Chișinăul este, la rîndu-i, un tărîm din Stăpînul Inelelor. Și asta pentru că Vladimir Voronin se comportă precum un Sauron mahmur. Sauron Sauronovici a decretat, marți după-masa, că forțe politice

externe vor să destabilizeze „ordinea” și „progresul” Republicii Moldova. Stați liniștiți, tovarășe Voronin! Nu sîntem noi, cetățeni cinștiți și tîmpiți ai României! Eventual, noi susținem partide care nici împreună nu reușesc să atingă pragul electoral!

În toată afacerea asta, vacile din Blăgești, cu toate depreziile lor, sînt cele mai cîștigate. Geografic, geometric și geostrategic, noi, românii, sîntem niște „tîmștiți”!

Rezervația de zimbru

Vorba ministrului Paleologu, asupra Iași International Film Festival (IIFF) planează „pleașca”. Cinci miliarde de lei vechi au fost alocați de la Centrul Național al Cinematografiei (CNC), alți 120.000 de euro sînt „pe drum” de la Primăria Iași pentru un eveniment organizat de Asociația Română de Film Independent, ONG creat pe la finele lunii ianuarie 2009. Se oferă și un premiu consistent, de 20.000 de euro, botezat sugestiv „Zimbrul de aur”. Organizatorii festivalurilor cunoscute din România (TIFF, Next etc.) au protestat imediat și au cerut CNC-ului să se mai gîndească dacă principiul „s-ajungă la toată lumea” poate fi aplicat în continuare.

Un comentariu de George Onofrei

Iașul are nevoie de mulți ani de un eveniment care să îl reprezinte. Nici proiectul „Iași 600” și nici operatorii culturali independenți sau susținuți cu bani de la buget nu au izbutit să lanseze măcar un festival care să depășească un interes strict local. „Euro Art” continuă să fie o „supapă” pentru un public privat în restul anului de spectacole de calitate, alte proiecte – precum festivalul organizat de Teatrul „Lucațărul” – acoperă doar nișe. Or, IIFF părea exact ce îi trebuia orașului: un eveniment de care să se audă dincolo de Valea Lupului. Deocamdată ce s-a auzit nu e prea încurajator. Așa cum scria și „Suplimentul de cultură” în urmă cu o săptămînă, organizatorii au pus la dispoziția presei o listă cu nume grele din cinematografie, dar au uitat din păcate să îi anunțe pe toți că sînt invitați la Iași. Scuze precum „operatorul lui Marian Crișan e cu noi tot timpul, deci regizorul va veni cu siguranță” sau „directorul festivalului e bun prieten cu Alexandru Solomon” pot proba o strategie destinată presei dintr-o comună (nu prea îndepărtată). La care putem adăuga lista *staff-ului*, la fel de „imprecisă”. Pe ea figura oficial regizorul Alexandru Condurache, ajuns fără știrea sa pe site-ul evenimentului „director CineFan” (programul-satelit al IIFF – n.r.). Între Condurache și IIFF nu există în momentul acesta nici o legătură. Apoi, directorul IIFF, Ciprian Alexandrescu, lansează în „Ziarul de Iași” vestea că Alex. Leo Șerban se va ocupa de selecția filmelor. Iarși o informație care a putut fi demontată

prin simpla apelare a criticului. Să nu fi ajuns vestea că merg telefoanele la Iași?

Pe scurt, autoritățile locale și naționale par dispuse să investească sume uriașe într-un proiect „naiv”, vorba lui Alex. Leo Șerban. La nivelul CNC, explicația e simplă: să trăiască și alții, nu numai TIFF-ul de la Cluj, să aibă și Iașul un eveniment. Șeful instituției, de culoare social-democrată, Eugen Șerbănescu (da, mult-hulitul Șerbănescu, cel care îl consideră pe Cristian Mungiu un fel de „mafiot talentat” al generației sale, pe care o apără și vrea s-o finanțeze), este de părere că e bine să riscăm cu cinci miliarde, apoi mai vedem dacă se pricepe ARFI la ceva. Pentru comparație: deși TIFF a avut succes de la prima ediție, CNC îi asigura în al treilea an de existență exorbitanta finanțare de 3.000 de euro. „Sistemul acesta cvasicomunist de a da bani la toți nu e unul corect, asta ar trebui să înțeleagă domniile de la CNC”, este de părere Ada Solomon, reprezentant al Festivalului Internațional de Scurtmetraj Next.

Deocamdată, reușita cea mare a ARFI rămîne faptul că a „spart gura tirgului” anunțînd că invitații de onoare ai ediției I a IIFF sînt Sophia Coppola și Luc Besson (s-au deschis casele de pariuri?)... Altfel, „zimbrul, numit și bizonul european, are corpul masiv și puternic, cu lungimea pînă la 2,7 m și înălțimea la greabăn 2 m. Coadă are circa 0,8 m și este îmbrăcată cu un smoc de păr la vîrf. Greutatea corpului poate depăși 1.000 kg. Coarnele, mici în raport cu corpul, sînt prezente la ambele sexe și au lungimea de cel mult 45 cm, dar sînt deosebit de viguroase”.

DAMELE GAZETIERE

Emilia CHISCOPI

Maiestatea Sa, Haret

14 august 1910, „Evenimentul de Iași”, pagina întâi: „Un ministru încorect și de rea credință”. Articolul începe așa: „Numai citind cineva acest titlu va ghici că-i vorba de domnul Haret, supranumit și omul școalei”. Gazetarul avea perfectă dreptate: dacă erai cititor al ziarului, ghiceai repede că titlul se referea la domnul Haret, „acest bărbat” care, „fiind în trei rînduri ministru de instrucție, crede că numai el are dreptul să conducă învățămîntul în această țară”. Aproape că nu există personaj mai diabolizat ca el în „Evenimentul de Iași”. Cel supranumit acum de istorici drept creatorul învățămîntului modern, era înfățișat ca fiind capul tuturor relelor, vinovat pentru toate cîte se întîmplau, inclusiv pentru izbucnirea răscoalei din 1907!

Probabil cazul lui Haret, longevivul ministru liberal, ținta preferată a atacurilor gazetei filo-conservatoare, este unul din cele mai bune exemple despre importanța independenței presei; despre „credibilitatea” presei angajate politic; în fine, despre cît de important este pentru un cititor de ziare, de azi sau de acum 100 de ani, să știe ce citește și că, asemenea jurnalistului, trebuie să urmărească „adevărurile” ieșite de la rotativă cu simț critic, documentîndu-se din mai multe surse.

Așadar, să revenim la Haret și la articolul din 1910 despre ministrul „de rea credință”. De această dată, e acuzat că prin Legea de stabilitate a corpului inspectoresc nu ar fi urmărit altceva decît „căpătuirea cu lefi grase a 100 și ceva dintre membrii devotați ai partidului și mai cu seamă acei de nuanță brătienistă”. Intenția bună, preocuparea lui Haret de a crea un corp specializat de funcționari în educație, nu exista pentru gazetarii filo-conservatori de la „Evenimentul”. Pînă și o banală urare a lui Haret făcută învățătorilor, la un congres național, ascundea ceva „necurat”: ministrul le-a spus „să meargă înainte pe calea apucată, că statul se gîndește la ei”. Ce va să însemne asta? – se întrebau revoltați conservatorii: o promisiune mascată de mîrire a lefurilor de către guvernul liberal, în timp ce „conservatorii reacționari nici nu se gîndesc la învățători”?

„Evenimentul” abundă în articole despre „relele” făcute de

Haret, mai cu seamă capitalei moldave oropsite după pierderea statutului de capitală. La 1904, pe 17 februarie, ziarul anunța despre „O nouă lovitură dată Iașului”. Era vorba despre decizia ministrului de a înființa doctoratul în Drept la Universitatea București. Era prima dată cînd se institua un doctorat în Drept într-o universitate românească, deci un mare pas înainte. „O veste bună pentru țară este o veste tristă pentru Iași pentru că doctoratul la București va duce la moartea facultății ieșene. Candidații se vor îngrămădi la admitere la București, iar nu la Iași”. Nu era nevoie însă mereu de o nouă reformă pentru înfierarea liberalului. Erau de ajuns o ieșire în public, ca acel congres al învățătorilor, sau un eveniment de la care să absenteze. Cum s-a întîmplat în iunie 1904, cînd regele participase la o slujbă oficiată în capitală, înălțînd alături de bucurășeni „rugi către cer ca să trimită ploaia binefăcătoare”. Haret, ministru al instrucțiunii publice și ministru al Cultelor, absentase pentru că se afla la o altă slujbă religioasă, la Biserica armenescă. „Este o explicație, nu o scuză”, scriau cei de la „Evenimentul”, trîgînd concluzia că „Domnul Haret nu crede că e înjositor să sărute mîna Suveranului, dar crede că și-ar pierde din prestigiu să se roage într-o biserică”.

Fără îndoială că imaginea lui Haret este azi idealizată. Că „omul școalelor” nu a fost scutit de greșeli. Dar e puțin probabil ca el să fi declanșat răscoala din 1907, cum îl găsea responsabil „Evenimentul de Iași”. „Maiestatea sa Haret, răzvrătorul României”, așa îl eticheta din titlu ediția din 8 mai 1907. El era cel care „a condus cu atîta abilitate oștile de răzvrători pe cîmpiile României”. Conservatorii îl acuzau practic de faptul că revoltele de la sate ar fi fost inflamate de „agitatorii” din rîndul învățătorilor, care ar fi fost la rîndul lor manipulați de Haret. La baza acestei insinuări se află totuși un adevăr: Haret era extrem de influent printre dascăli, care îl simțeau aproape și îl adulau. Unii mai zeloși, de prin Rîmnicu Vilcea, îi înălțaseră chiar și un imn, ceea ce nu putea scăpa ziaristilor conservatori: „Haret, ministru-al cărui geniu în scumpa noastră Românie/Organizat-a învățămîntul, lucrînd cum nimeni n-a lucrat”.

Alex. Leo Șerban a lansat cartea promisă despre filmul românesc

„Eu am zis să facem o șuetă...”, spune Leo, după ce, cu cinci minute mai devreme, ieșise la o țigară pe scări, la Teatrul Act, și părea îngrijorat că n-are loc toată lumea să stea jos tocmai la lansarea volumului său recent – *4 decenii, 3 ani și 2 luni cu filmul românesc*. O carte pe care a promis-o încă de acum doi ani, când a apărut *De ce vedem filme. Et in Arcadia cinema*. Locația de la Act e un băruleț care amintește de verile din Turcia, mai ales că la un moment dat se dă drumul la aerul condiționat și o cîrpă superbă cu motive albastre din geam începe să se umfle cu aer. Protagonistii principali ai evenimentului: Luminița Gheorghiu, Andrei Ujică, Răzvan Rădulescu și Maria Dinulescu.

Iulia Blaga

Corneliu Porumboiu a venit cu soția și fetița („Nu s-a trezit acum, așa se uită ea când nu cunoaște oamenii...”). Anca Grădinaru stă de vorbă cu Andreea Chiriac, Valerian Sava are o nouă scrisoare pentru care strânge semnături, Luminița Gheorghiu are o frizură foarte șic, iar Maria Dinulescu un bronz enervant căpătat în Americi, Elena Vlădăreanu e mai tunsă decît de obicei, dar la fel de asimetric și, firește, combate cu Matei Martin, Andrei Ujică stă lingă Răzvan Rădulescu, Gabriel Achim sosește, la fel ca Thomas Ciulei, mai tîrziu, așa că prinde locuri în picioare, Ioana Pavelescu și Ioana Pirvulescu au locuri în fotolii, iar Monica Birlădeanu și Mihai Fulger obțin cite un fotoliu prin abandonul altora. Andrei Gorzo, a cărui carte, *Bunul, răul și urtul*, apărută în aceeași colecție, se lansează a doua zi (10 aprilie – n.r.), a ajuns mai tîrziu și s-a așezat pe jos. Vasile Ernu e maestrul de ceremonii.

„Eu am zis să facem o șuetă”, spune Leo, care se ridică la mijlocul discuției ca să-și ia mama din prag și să o conducă la fotoliul ce-i fusese rezervat. Deci „nu alocuțiuni, să ne relaxăm”. Luminița Gheorghiu începe relaxarea citind „un fragment din viitoarea mea carte despre Alex. Leo Șerban. (...) Nu aș putea să le spun nimic celor care-l cunosc și-l iubesc pe Leo”, dar celorlalți le-ar putea măturisi cum a fost la conferința lui de la Teatrul

Național, de la care a ieșit „mulțumindu-i lui Dumnezeu că am avut șansa să fac film”. Relaxarea a urmat cu Maria Dinulescu citind un scurt text din cartea lui Alex. Leo Șerban, la a cărei lansare ne aflăm, *4 decenii, 3 ani și 2 luni cu filmul românesc*, proaspăt scoasă de Polirom în proaspăta colecție „Cinema”.

Leo o întreabă pe Luminița Gheorghiu, tocmai pentru că a lucrat „cu mai multe valuri”, dacă există o continuitate în cinema-ul românesc. Răspunsul e da, însă actrița spune că încearcă să fie amabilă cu așa-ziii tineri regizori (nu mai sînt nici ei așa de tineri) și că se teme de momentul cînd va greși („Să mă ferească Dumnezeu să greșesc o dată”).

Răzvan Rădulescu preia nada aruncată de Leo („Actorul român sfințește locul? Unde-l pui, acolo crește iarba?”), remarcă „lumina adevărului estetic” în secvențele din *Moromeții* unde apărea Luminița Gheorghiu și spune că actorii români nu prea dădeau bine în filmele de dinainte de '89 pentru că regizorii nu știau ce să le ceară. Ștafeta ajunge la Andrei Ujică. Acesta vorbește acum despre actorii germani, „în lumina” experienței sale de locuitor al Germaniei, din 1981 încoace. Ideea e că și actorii germani s-au stricat „după dispariția lui Fassbinder și senilizarea lui Wenders”. Se rîde. Andrei Ujică enunță pe urmă o idee care i-a venit lucrînd la documentarul *Autobiografia lui Nicolae Ceaușescu*. Artistul, ca și dictatorul, face tot posibilul

» „Noi sîntem cei care luăm bobîrnace. Noi sîntem la mijloc. Ne întoarcem de la Cannes și scriem că am văzut un film românesc mișto, după care sîntem înjurați pe bloguri și se spune despre noi că am fost plătiți.” – Alex. Leo Șerban

pentru a-și pune în practică propriul egoism. Artistul își chinuie familia și prietenii, pe cînd dictatorul chinuie o nație întreagă și e în stare să-și anuleze și instanța critică.

Discuții pe mai multe teme

La lansarea cărții s-a vorbit (timp regulamentar – o oră) despre mai multe teme. Una a fost cu actorii români – pentru că Luminița Gheorghiu era invitată. Alta a fost despre condiția criticului român de film azi. Leo: „Noi sîntem cei care luăm bobîrnace. Noi sîntem la mijloc. Ne întoarcem de la Cannes și scriem că am văzut un film românesc mișto, după care sîntem înjurați pe bloguri și se spune despre noi că am fost plătiți”. Discuția

alunecă în această direcție. Andrei Ujică își amintește de cineastii Noului Val francez care au început, unii, ca și critici de film, la revista „Cahiers du Cinema”. Luminița Gheorghiu recunoaște că au fost și colegi de-ai săi de breaslă care au înjurat *Moartea domnului Lăzărescu*. „Pe noi ne înjurați și voi”, îi spune Leo. „Eu sînt prima care mă înjur”, vine prompt replica Luminiței Gheorghiu, care e pe cit de mare actriță pe atît de firească în viața „diurnă”. Leo insistă: „Ni s-a reproșat nouă, criticilor, că nu asistăm la facearea unui film”. Luminița Gheorghiu: „Pot să te chem să vezi cum fac cozonacul, dar el poate nu iese bun”. Tot ea îi spusese mai devreme: „După ce s-a făcut filmul, poți să zici tu de bine sau de rău. Tîrziu, neică!”. Răzvan Rădulescu, al cărui prim film în postura de regizor, *Felicia înainte de toate*, e gata și așteaptă OK-ul

Cannes-ului, preferă să vorbească în calitate de scriitor: „Ca scriitor, știu ce nu funcționează și, nu sînt ipocrit, mă bucur cînd cineva sesizează ce nu merge”.

Întîlnirea se apropie de sfîrșit. Maria Dinulescu mai citește ceva din carte, după care Vasile Ernu își aduce aminte că la lansarea *Istoriei critice a literaturii române* de Nicolae Manolescu oamenii se uitau mai întîi la Index, ca să vadă dacă sînt și ei trecuți acolo. Nu știu dacă și cei prezenți la lansarea cărții lui Alex. Leo Șerban au făcut la fel.

Știu, în schimb, că s-au spart în grupuri mici și au plecat care la bere, care la cafea. Numai eu m-am dus acasă ca să scriu repede (după cum s-a văzut) acest text care trebuia să plece cu ultimul tren spre tipografie.

CINEMA

Editura Polirom lansează în această primăvară o colecție destinată cinefililor. Fără a fi adresată neapărat specialiștilor în domeniu, ea va oferi chei de „lectură” a filmelor care au rulat în cinematografe, se va concentra asupra punctelor-cheie din istoria cinematografului și va prezenta analize lucide dedicate cinematografului românesc din ultimele decenii.

INTERVIU CU ANDREI GORZO

Dacă acest volum are o temă, aceasta e apariția unui critic

Andrei Gorzo debutează editorial cu *Bunul, răul și urîtul în cinema*, o colecție a celor mai bune cronici scrise în ultimii ani. Gorzo vorbește în interviul acordat „Suplimentului de cultură” despre carte, relația sa cu cinema-ul din copilărie și povestește cât de departe a mers cu evidențierea răului și a urîtului în cazul unei producții cinematografice pe care a analizat-o.

Interviu realizat de George Onofrei

Acest volum reprezintă debutul tău editorial. Vine târziu, vine prea devreme?

Probabil, un pic prea devreme. Formarea unui critic cit de cit decent durează foarte mult timp. Există excepții (oameni ca André Bazin, de pildă, sau François Truffaut, care scriau lucruri extraordinare de pătrunzătoare despre arta cinematografică la vârsta de 20-25 de ani), dar, în general, oricât de pasionat ai fi, oricât ai vedea și ai citi și ai medita și ai exersa, îți ia mult până să devii un critic cit de cit decent. Nu fac pe modestul: cred că *sînt* (sau sînt pe cale să devin) un critic decent. Dar tot mi-am făcut un car de draci lucrînd la cartea asta,

deci recitînd din urmă. Public în presă din 1996: se strînsese atîta! Și, în cea mai mare parte, *juvenilia*. De mai multe ori mi-a venit să sun la editură și să spun: „Fraților, *I want out!* M-am înșelat. N-am atîtea texte valabile încît să fac un volum”. Pe de altă parte, țineam să fac munca asta de autotclarificare, țineam să trag o linie și să spun: „Uite, pînă aici se întinde juvenilitatea și de-aici începe... în fine, ce-o mai veni după-aia”. Munca la *Bunul, răul și urîtul* mi-a permis să fac asta. Dacă această carte are o temă, tema ei e apariția unui critic. Dacă acest spectacol poate fi de vreun interes pentru cineva sau dacă e vorba doar despre autoindulgență din partea mea – iată niște întrebări la care nu știu să răspund.

Spui că trăiești din privitul atent al filmelor. Conștiința că trebuie să „produci” o cronică în urma vizionării filmelor nu te transformă într-un „robot de privit și judecat filme”, răpindu-ți plăcerea simplă a vizionării?

Cînd sînt la film, nu sînt conștient de faptul că trebuie să produc o cronică. Sînt însă conștient (sau încerc să fiu) de ce anume fac realizatorii, și cu ce intenții, și cu ce grad de succes. Dar acest efort de a fi lucid nu mă împiedică să răspund la ce fac ei. Dimpotrivă, îmi intensifică răspunsurile. Și mi le purifică – în sensul că, atunci cînd un film mă emoționează, nu mă emoționează pentru că proiectez eu în el cine știe ce vulnerabilități de-ale mele, după cum, atunci cînd mă irită, nu e din cauză că s-a atins accidental de cine știe ce bubă de-a mea. Ce-i drept, nu răspund întotdeauna „pozitiv”, celor mai multe filme le răspund ostil, dar răspund întotdeauna filmului în sine (sau cel puțin încerc; evident, mi se poate întîmpla să fiu pe lingă), minților care l-au creat. Și răspund cu tot ce sînt, cu tot ce știu și cu tot ce am, cu toate simțurile și cu toată mintea. Nici cînd nu sînt mai departe de a mă simți ca un robot, nici cînd nu mă simt mai viu ca atunci cînd văd un film.

Vorbești chiar în debutul cărții despre relația ta cu cinema-ul în copilărie, una foarte intensă... Spre exemplu, umpleai pagini întregi în incercarea de a reconstitui din memorie filmul, de a-l „păstra” în viață...

Relația s-a adîncit, rămînînd la fel de intensă. Efortul acela de a reconstitui experiența pe hirtie s-a transformat într-un efort de a o defini și de a o explica.

Are criticul interesul ca filmul să fie mai bun sau interesul

profesional e mai ales în a căuta defectele?

Orice critic adevărat vrea filme bune.

Crezi că „citorii despre film” își aleg criticul preferat dacă se regăsesc în opiniile lui sau tentația e mai mare să îi citești pe cei cu care nu ești de acord?

Unii citesc, într-adevăr, ca să se vadă măguliți în gusturile lor; aprobă sau nu un critic pe considerente narcisice. Nu e cel mai profitabil mod de a citi. Există însă și destui cititori care se folosesc de critică într-un mod corect: ca să-și chestioneze și să-și explice mai bine propriile răspunsuri. Cititori care-i cer criticului stimulare, nu confirmare.

Îți asumi libertatea de a-ți schimba opțiunile odată cu trecerea anilor sau preferi să dai un diagnostic în care să te recunoști și mai târziu?

Ca toată lumea, prefer să pot spune: „V-am zis eu! V-am zis de la bun început!”. Pe de altă parte,

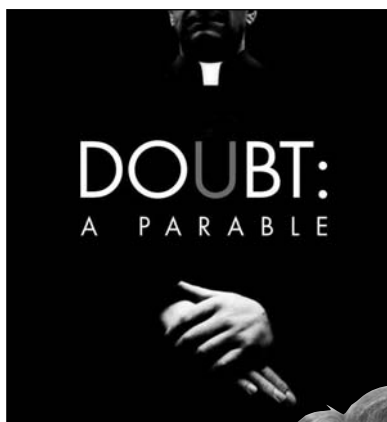

nu e nici o onoare în a rămîne tare pe poziții, atunci cînd pozițiile respective devin de nesustenute. Indiferent despre ce fenomen e vorba – despre un film controversat, despre o carieră, despre o modă –, ce mă interesează este să ajung la o viziune cit mai justă și mai comprehensivă asupra lui și, dacă acest demers mă duce foarte departe de punctul meu de vedere inițial, nu văd nimic rușinos în asta.

» **„Celor mai multe filme le răspund ostil, dar răspund întotdeauna filmului în sine (sau cel puțin încerc; evident, mi se poate întîmpla să fiu pe lingă), minților care l-au creat.”**

– Andrei Gorzo

JOHN PATRICK SHANLEY POVESTEȘTE CUM A AJUNS SĂ TRANSFORME ÎN FI Povestea a plecat de la resimțită în timpul inv

Doubt: A Parable este prima piesă de teatru a lui John Patrick Shanley care a fost jucată pe Broadway, câștigând în 2004 toate premiile teatrale importante din Statele Unite: New York Drama Critics Circle, Lucille Lortel, Outer Critics Circle, Drama League, Drama Desk, Tony și Pulitzer. Filmul *Doubt*, regizat anul trecut de John Patrick Shanley, a avut cinci nominalizări la Oscar (scenariu adaptare, rol principal feminin – Meryl Streep, rol secundar masculin – Philip Seymour Hoffman, rol secundar feminin – Amy Adams și Viola Davis). Filmul a mai avut, printre altele, cinci nominalizări la Globurile de Aur (inclusiv pentru Cea mai bună dramă), trei nominalizări la Premiile BAFTA, cinci nominalizări la Premiile Screen Actors Guild, Meryl Streep câștigând Premiul Screen Actors Guild pentru Cea mai bună actriță în rol principal.

Interviu realizat de Iulia Blaga

De unde v-a venit ideea
piesei *Doubt*?

Am scris piesa în timpul invaziei din Irak. Pe atunci vedeam o grămadă de oameni vorbind

la televizor și cu toții păreau foarte siguri despre cum stăteau lucrurile. M-am simțit opresat. Și, când am găsit un nume pentru acest sentiment, mi-am dat seama că aveam îndoieli. Mi-am adus aminte de o altă perioadă a vieții mele, anii '60, când m-am simțit opresat și am avut îndoieli.

Au existat vreun eveniment anume, vreun zvon sau vreun scandal care au inspirat povestea?

Nu.

De ce ați transformat piesa de teatru într-un film și ce sens a avut această transpunere?

Când am scris piesa a fost nevoie să comprim povestea, dar când am făcut filmul, am avut posibilitatea să o deschid spre dimensiunile ei naturale care includeau și elevii, și maicile cu mănăstirea lor, și preoții din refectoriu, și întreaga congregație.

Ar fi putut regiza altcineva scenariul la *Doubt*, așa cum s-a mai întâmplat cu alte scenarii pe care le-ați scris?

Desigur că ar fi putut fi altcineva regizorul. Nu știu cum ar fi putut face filmul, dar n-ar fi arătat în orice caz ca filmul meu.

Ați schimbat titlul piesei din *Doubt* în *Doubt: A Parable*. Apoi filmul a ieșit pe ecrane, fără nici o parabolă în titlu. De ce? Nu mai exista nici una?

Piesa se numea *Doubt: A Parable*, iar filmul se numește *Doubt*. Piesa s-a jucat de suficient de multe ori pentru ca oamenii să-și dea seama că era vorba de mai mult decât de o poveste simplă care era narată. Nu am vrut să-i mai și lovesc peste cap cu asta.

Ce nuanțe de interpretare absente în piesă au fost completate pe ecran de distribuția filmului?

Meryl Streep are un moment în cadrul scenei în care se ceartă cu Philip Seymour Hoffman când, la întrebarea lui „Ați făcut vreodată ceva rău?“, reacționează ca și cum ar mărturisi un păcat preotului. A fost o interpretare la care nu mă gândisem. Dar mi-a plăcut.

Meryl Streep e considerată actrița actrițelor și e în mod evident iubită de marele public (vezi și succesul cu *Mamma Mia!*). Ce calități a adus ea filmului? Nu e cumva prea importantă pentru a putea fi condusă de un regizor?

Nu. E extrem de ușor de condus, pînă în

cele mai mici amănunte. Este zburdalnică, e extrem de inteligentă – e realmente o prezență. Nu e conștientă nici pe jumătate de ce face. Din acest motiv, îi face plăcere să fie condusă.

Furtuna din film are vreun sens mai adînc?

Asta decide spectatorul. Eu am făcut-o, el o interpretează. Așa merg lucrurile.

Cum ați prelucrat cinematografic predica din deschiderea filmului?

Când am rescris scenariul mi-am dat seama că era nevoie de o scenă în care cei doi combatanți ajung față în față pentru prima oară, și acest lucru mi-a arătat cum trebuia să scriu și să filmez scena. Intrarea maicii Aloysius este în contradicție cu predica părintelui Flynn.

S-a pus cumva problema reluării piesei *Doubt* pe Broadway sau a realizării unui turneu american?

Nu. *Doubt* este, în acest moment, piesa cu cele mai multe reprezentații în Statele Unite. A avut, slavă Domnului, suficientă expunere.

De ce ați ales locația din film?

Ea m-a ales pe mine. Am crescut într-un cartier muncitoresc din Bronx. Acțiunea din *Doubt* este în mod realist plasată aici. Exterioarele includ și școala parohială ale cărei cursuri le-am urmat, și strada pe care

AUTORUL

Patrick Shanley s-a născut în 1950 în East Bronx, locul unde își plasează acțiunea și filmul *Doubt*. A învățat în școlile parohiale Irish Christian Brothers și Sisters of Charity, după care s-a înrolat la pușcașii marini, absolvind în final New York University. Este autorul a numeroase piese de teatru, pe care în majoritate le-a și regizat, printre care *Defiance*, *Savage in Limbo*, *the dreamer examines his pillow*, *Beggars in the House of Plenty*, *Where's My Money?*, *Italian American Reconciliation* și *Dirty Story*. A scris scenariile a patru filme, iar pentru *Moonstruck* (regizat în 1987 de Norman Jewison, cu Cher, Nicolas Cage și Olympia Dukakis în rolurile principale) a primit Oscarul. Celelalte scenarii sînt *Five Corners*, *The January Man* și *Joe Versus the Volcano* (film pe care l-a și regizat).

Doubt a fost inițial montată off-Broadway, la Manhattan Theater Club.

FILM PIESA CU CARE A LUAT PULITZER-UL

„Îndoiala vaziei în Irak

am crescut, și acoperișurile pe care m-am jucat sau aleile pe care m-am pîtit.

Cît de greu v-a fost să filmați scena confruntării finale?

A fost pentru actori ca o probă de atletism. Ca să o realizăm, a trebuit să le cerem să ajungă în acel loc dificil de mai multe ori timp de trei zile. A fost nevoie să spargem scena în mii de bucăți și în mici acțiuni motivate realistic care să justifice numeroasele mișcări de aparat necesare pentru a menține vitalitatea scenei.

Vi se întîmplă uneori să tinjiți după mai multă certitudine în viață?

Uneori tinjesc după moarte.

Care sînt scena sau replica preferată din film?

Nu aceasta este meseria mea.

Ați știut de la bun început că o să transformați piesa într-un film?

Nu, n-aveam nici cea mai mică idee pînă cînd nu mi s-a cerut să o fac. Cînd am acceptat jobul, a trebuit să mă gîndesc cum naiba urma să realizez adaptarea.

De ce n-ați folosit în film actorii care jucaseră în piesă?

Piesa fusese regizată de altcineva, de Doug Hughes. S-a descurcat minunat. Nu

aveam nici un chef să-mi asum munca lui. Nu mai regizasem de 18 ani și mi s-a părut că e important să fac ceva original.

Cît de greu a cîntărit cuvîntul dvs. în angajarea actorilor?

Păi eu i-am ales.

Cum ați colaborat cu Miramax, ați avut suficientă libertate?

Scott Rudin a fost intermediarul dintre mine și Miramax. Cu alte cuvinte, Miramax a avut prin cine să-și exprime opiniile, iar aceste opinii au fost folosite. Deci a fost o colaborare bună.

Subiectul tratat de film (și de piesă) este foarte relevant pentru vremurile pe care le trăim. De ce ați plasat acțiunea în anii '60?

Am scris piesa în timpul invaziei din Irak. O mulțime de persoane vorbeau la televizor, cu mare siguranță, despre „arme de distrugere în masă”, iar eu aveam senzația că sînt opresat. Mi-am adus aminte că în copilărie, în anii '60, cînd pluteam în certitudine, am experimentat pentru prima oară această senzație care era, de fapt, îndoiala. De aici a plecat povestea.

Aveți idee dacă părintele Flynn chiar este vinovat sau acest lucru e un secret pînă și pentru dvs.?

Ca povestitor, nu știam dacă părintele e

vinovat sau nu, așa că nimic din ceea ce am filmat nu răspunde în mod categoric la această întrebare. Am fost și foarte atenți la montaj ca să nu supraîncărcăm narațiunea în nici o direcție.

E adevărat, datorită montajului, lăsați spectatorul la final cu o undă de îndoială. Aveți o versiune personală despre cele întîmplate?

Povestea e spusă din punctul de vedere al maicilor. Știm ceea ce știi și ele, iar ele știu totul.

Deși filmul (ca și piesa) nu spune clar ce s-a întîmplat între părintele Flynn și elev, ați avut reacții negative din partea Bisericii Catolice?

Nu, dimpotrivă. Numeroși preoți și maici au văzut filmul și au reacționat cu toții pozitiv.

A contat pentru dvs. faptul că actorii văzuseră sau nu piesa înainte?

Meryl Streep, Philip Seymour Hoffman și Amy Adams văzuseră cu toții piesa, numai Viola David nu. Dar toți au citit-o.

Ați remarcat-o pe Amy Adams într-un film care v-a făcut să faceți din ea personajul-pivot al filmului?

Da, am văzut-o în *Junebug*.

FILMUL

Doubt este unul dintre acele filme care nu se termină odată cu genericul de final. Acțiunea se desfășoară în 1964, într-o școală parohială din East Bronx, New York. Maica James (Amy Adams) are într-o zi impresia că surprinde o complicitate între părintele Flynn (Philip Seymour Hoffman) și un elev de culoare (Joseph Foster). Îngrijorată, o anunță pe maica Aloysius Beauvier, directoarea școlii (Meryl Streep), iar aceasta e imediat convinsă și, fără să mai încerce să caute dovezi, decide să-l stigmatizeze pe părintele Flynn. Dacă directoarea crede fără să cerceteze, maica James își schimbă pe parcurs atitudinea și nu mai e convinsă că părintele e un om rău și că a profitat de Donald. La rîndul său, părintele se apără la început, dar către final dă impresia că ar putea recunoaște anumite lucruri. Pe de altă parte, mama băiatului (Viola Davis) recunoaște deschis preferințele fiului său și cere ca incidentul să fie trecut cu vederea pînă la sfîrșitul anului, pentru ca Donald (care nu are o situație financiară bună) să se poată înscrie la un liceu bun.

Spectatorul poate adopta rînd pe rînd toate punctele de vedere ale personajelor, dar nu va avea parte de un final lămuritor. Cu ajutorul montajului, John Patrick Shanley menține în suspensie adevărul absolut pînă la a te convinge că nu acesta e esența filmului, ci îndoiala. După cum spune părintele Flynn în predica de la începutul filmului, „îndoiala e uneori în stare de legături mai puternice decît certitudinea”. Atutul principal al filmului este, prin urmare, scenariul care face din îndoială o problemă morală. Povestea surclasează concepția regizorală, chiar și interpretările actoricești, dintre care cea mai rezistentă pare cea a tinerei Amy Adams. Meryl Streep nu se îndepărtează de ce a mai făcut în alte părți, iar jocul ei e destul de rigid. Philip Seymour Hoffman e corect fără a fi ebluisant, iar Viola Davis, deși prestantă, a avut prea puțin spațiu de desfășurare pentru a putea spera la un Oscar. Deloc întîmplător pentru un film inspirat dintr-o piesă de teatru cu doar patru personaje, pelicula a fost peste tot nominalizată numai pentru interpretări și scenariu.

Doubt va intra în curînd în România pe DVD și Blue-ray. Dialogul cu John Patrick Shanley a fost realizat cu sprijinul Companiei Walt Disney.

UNIUNEA TEATRALĂ
DIN ROMÂNIA

Cu sprijinul
Ministerului Culturii și al
Teatrului Național
Teatrului Național București
Mecena
UNIREA
SHOPPING CENTER

prezintă:

GALA PREMIILOR UNITER
PREMIILE TEATRULUI ROMÂNESC PENTRU ANUL 2008
ediția a XVII-a

Luni, 27 aprilie 2009, ora 21:10
în direct pe TVR 1
www.uniter.ro
Radio România Cultural

Sponsor principal
Raiffeisen BANK
Partener Asoclat
BCR
Sponsori
GAUSS
ALB & NEGRU
VAL DUNA
net consulting

Gândim la fel

SECRETUL ADRIANEI

Adriana BABEȚI

Criză de inspirație

Ar fi al treilea an în care s-ar veni să spun ceva despre sărbătorile primăverii aici, în rubrică. În 2007 am povestit cum, într-un grup de 12 prieteni, mă veselesc de vreo trei decenii când vine iepurașul. M-am dat în stambă și am descris cum m-am înfățișat în fața adunării mascată-n iepure-grădinar, ce mâncăruri am pregătit și ce cadouri m-am străduit să le fac părtașilor mei la festin. În 2008 am virat-o spre șteiosif, spre idilicul care-a pogorât peste mine în luna aprilie, însiropând totul în jur. Se vede însă că în 2009 m-a atins criza până și la inspirație. Deși nimic nu mă poate îmbăta de fericire mai mult decât niște zile însorite, deși afară e o căldură de iunie, lumină multă, miresme și flori pretutindeni, dacă ar fi să aștern 3.500 de semne pe tema bucurii de primăvară, aș dezerta pur și simplu. Așa că decît să trag mîța de coadă, las o fotografie să zică ce e de zis.

Cuibul din spatele meu tronează în fața Operei din Timișoara, e plin cu ouă și cu iepuri vii care țupăie prin iarbă și

rod morcovi sau frunze de varză (dar asta nu se vede în fotografie). Iepuroiul pe care dau să-l prind de mână are un șpilhozen înflorat, o eșarfă roșu-alb la gât și palmele roz, pufoase (nici amănuntele astea n-au cum să se vadă tipărite-n alb-negru). Dar în imagine n-a încăput tot ce se-nșiră în dreapta noastră. Până la catedrală se-aliniază cuviincios, ca-n Occident, zeci de căsuțe de lemn pline cu turtă dulce, siropuri, gogoși, pască moldovenească, colaci secuciești, griliașuri vieneze, mandorle și colombe (care-s cozonacii italieni de sărbători), jucării, cărți cu poze, alune caramelizate, zeci de soiuri de ciocolată, în toate poleielile și formele, flori și iar jucării și iar dulciuri, de parcă însuși raiul copiilor ar fi pogorât pe pământ însoțit de muzici voioase-n surdină. Știu că-i cam chichiulan, dar pur și simplu nu-mi pasă. Așa că-l rog pe un domn cu nepot să-mi facă o poză, în care se vede cum într-o mână țin niște șpalturi de la un „Orizont” mai vechi, iar cu cealaltă încerc să-i pasez un ou mic iepurelui cu adiași portocalii.

Noi, ăia

Cu aproape două luni înainte de moarte, Ioan Lăcustă a trecut pe la redacție, pentru prima oară după externarea din spital, nu pentru a sta pur și simplu de vorbă, așa cum făcea înainte, ci pentru a-mi da manuscrisul ultimului său roman. Era vorba despre, așa cum îmi anunțase atunci cînd *Luminare* a văzut lumina tiparului, primul lui roman adevărat. Credea cu tărie că, începînd cu această carte pe care tocmai ați citit-o, debutează adevărata sa carieră de prozator. Lucrul acesta spune foarte multe despre modestia unui scriitor cu zeci de ani de experiență, un scriitor total nefericit, ba chiar indiferent pînă la cinism în relația sa cu breasla sau cu așa-zisa critică de întîmpinare.

Bogdan-Alexandru Stănescu

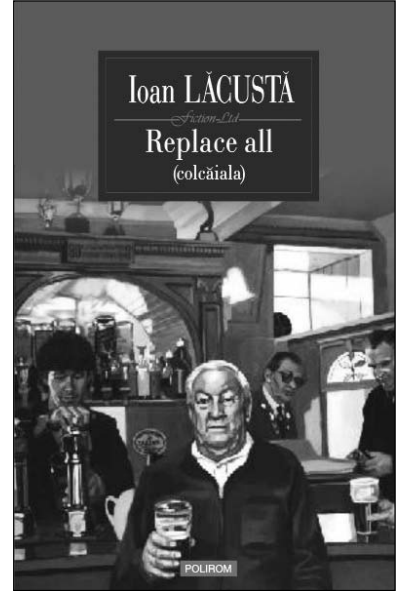
Am început să citesc *Replace all* încă din acea săptămînă poate și pentru că aveam de-a face cu un autor care știa să aprecieze relația cu editorul, un prozator care nu ezita niciodată să ceară o părere, ba chiar testa vigilența primului său lector. Știa cu precizie punctele slabe ale cărților sale și respingea laudele cu o fluturare din mîna ori cu un zîmbet ironic. A fost o perioadă în care ne-am văzut destul de mult, dat fiind că tratamentul îl obliga să iasă din casă aproape de două ori pe săptămînă. Acea perioadă a făcut ca redactarea romanului să nu fie una atît de dificilă pe cît ar fi presupus-o stilul destul de incomod... Atunci i-am spus că a scris un *Maestrul și Margareta* românesc: bineînțeles că a respins ideea cu destulă energie pentru a mă face să cred în continuare în ideea mea.

Replace all este un reality show: o cameră de supraveghere camuflată în menajeria unui județ de provincie mioritică, metaforă *pars pro toto* a unei țărișoare binecuvîntate de ăia... Povestea lui Goncea (una dintre cele cîteva povești care se intersectează într-o istorie crudă, însă teribil de familiară nouă) e biografia unui securist ajuns făcător de senatori după „revoluție”, un maior de Securitate agramat, urcat pe scara ierarhică nu în ultimul rînd datorită unei foarte bune dozări a libidoului. Goncea reprezintă în romanul

lui Ioan Lăcustă rațiunea vremii: el e noul strateg, gînditorul, logicianul emis de specia numită Omul Nou. Cinic, total lipsit de scrupule ori conștiință, e ales de prozator să deschidă discursul românesc, într-un registru stilistic absolut respingător. El va fi prezența tutelară vie a întregului roman, atît înainte, cît și după Revoluția de la Județeană, care-l va propulsa cu asupra de măsură pe scara non-valorilor. Promovat la gradul de general, va deveni mecanismul care face ca județul să înainteze înspre ceea ce personajul aparent opus, Tomnea, va numi vidul postrevoluționar. Goncea patronază din umbră toate afacerile care au ca obiect de activitate preluarea, desfacerea și vinderea unor „afaceri” de stat, afaceri învîrtite de neamul Brandaburlea și al său întreprinzător Canguașu.

Ăia sînt, în toate sensurile, agenți ai schimbării

Toate poveștile personajelor din *Replace all* se învîrt practic în jurul aceluiași întîmplări, le reflectă mai mult sau mai puțin distorsionat, actanții povestitorii aparțin cu toții unor regnuri inferioare, dar, din păcate, recunoscutibile astăzi. Ioan Lăcustă nu iartă pe nimeni: a pus în cartea asta toată satira exersată în șase cărți de proză, dar și toată știința acumulată

de-a lungul atîtor ani cît a fost redactor la „Magazin Istoric”. Satira se întinde de la un nivel superficial, dar delicios, cel al numelor, pînă la scene de-a dreptul caragialești, cum ar fi cel al dezvirginării tinerei Mantinela din clanul Brandaburlea:

„— Ce-ai, fă, cu fata?! Ce-ți făcu, de-o nenorocesti cînd stăm și noi și petrecem! Că e Crăciunul ăl sfînt, fă, zi mare la casa omului. Am luat și primă...”

— Ce-mi făcu? Uite că ne făcu de-a rămas cu burta mare! Nu te bucuri?

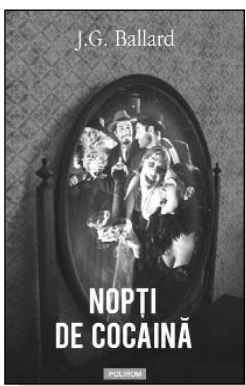
Își scosese mîna. O șuviță de sînge se prelingea pe cearșaf. Mantinela gemea ușor, ca și cum un șerpoi solzos intrase în ea și se zvîrcolea nebun în burta ei, încercînd să iasă și nu mai găsea borta pe unde intrase. Doar zvîcnea dînd să se înalțe, speriat, flămînd, rătăcindu-i mitra, înfiorînd-o cu solzii groși, îi simțea solzii cum se înfig în moleciunea ei, cum hîrșie înlăuntrul ei, de parcă Șevrolet, ăla micu, ar fi hîrșit cu lingura pe peretele din spatele casei, cimentuit cu stropi.

— Ai omorît fata... șopti Girevengu, urmărind cum firul de sînge se lățește pe pînza mototolită. Tocmai de sfința zi a Crăciunului. Petrecem și noi la televizor, cu veselie și muzică, că ne simțeam oameni ca toți românii. Că ne bucuram de prima asta care am luat-o. Și uite, ce-ai făcut din bucuria noastră...

Fărmăcata nici nu-l mai auzi. Începu să urle ca la mort. Ridică fata, o acoperi cu cearșaful, cu macatul, cu ce mai găsisse pe pat și o zbugi afară. Țipa deznădăjduită:

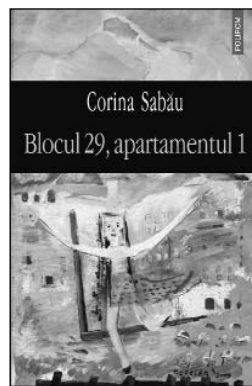
— Nu muri, prințesa mea! Nu mă lăsa chiar acușica, comoara vieții mele! Cum să mori, regino? Cum să ne lași, scumpetea

SEMNAL

J.G. Ballard, *Nopti de cocaină*, traducere din limba engleză și note de Ona Frantz, colecția „Biblioteca Polirom. Proză XXI”, Editura Polirom, 384 de pagini, 32.95 lei

J.G. Ballard este autorul bestsellerurilor *Imperiul Soarelui* și *Crash*, ambele beneficiind de ecranizări celebre, în regia lui Steven Spielberg și, respectiv, a lui David Cronenberg. În *Nopti de cocaină* domnește aceeași atmosferă întunecată din romanele anterioare ale lui Ballard. După ce cinci oameni își găsesc sfîrșitul într-un incendiu neelucidat, petrecut în luxuoașta stațiune Estrella de Mar, directorul clubului Nautico, Frank Prentice, pledează vinovat la acuzațiile de crimă, însă nici măcar poliția nu e prea convinsă că el este responsabil de acel incident. Cînd fratele său, Charles, își face apariția pentru a investiga ce s-a petrecut cu adevărat, descoperă, pe măsură ce înaintează cu cercetările, că fațada ultracivilizată și exclusivistă a stațiunii maschează o lume a delictelor și deviațiilor de tot felul, a drogurilor, senzațiilor tari și distracțiilor periculoase. *Nopti de cocaină* este un roman captivant, dincolo de care transpare viziunea neliniștitoare a unei societăți hedoniste, în care transgresiunea devine un rău necesar. „Un scriitor de o originalitate debordantă. Ballard face parte din elita romancierilor britanici.” (Anthony Burgess, autorul romanului *Portocala mecanică*)

Corina Sabău, *Blocul 29, apartamentul 1*, prefață de Nora Iuga, colecția „Ego. Proză”, Editura Polirom, 200 de pagini, 22.95 lei

Irina are doisprezece ani și locuiește cu bunicul, un bătrîn tipic, obsedat de gospodărie și rețete vegetariene, și o neverosimilă bunică, frumoasă, inteligentă și aiurită, pentru care mica eroină dezvoltă o adevărată obsesie. În fundal evoluează perechea mama-tata, doi inadaptati în plină criză socială, sentimentală și maritală, plus pleiada de vecini de bloc și amici de familie, fiecare cu propria voce și propria poveste. *Blocul 29, apartamentul 1* este un fragment dintr-un posibil *Bildungsroman* al Irinei, deocamdată încă o fetiță sfîșiată între lumea adolescenței care se apropie, cu găștile, filmele și bravadele ei, și cea stranie, mecanică și cenușie a bătrînilor pe lîngă care crește.

„Corina Sabău scrie cum vede, scrie cum aude, fetița de doisprezece ani din cartea ei care povestește la persoana I (autor, narator, personaj deopotrivă) își exploatează la maximum organele de simț. Stilul nu e sîl, e incizie pe viu, totul se face direct, fără anestezii formale, fără trișuri tehnice, realizînd acea riscantă dezbrăcare în public, fără muzică și fără orgă de lumini, pe care aș numi-o «viata ca viață».” (Nora Iuga)

Bogdan-Alexandru Stănescu: „Sînt convins că *Replace all*, fără a mai pune probleme prin prezența autorului în planul politic al literaturii actuale, va fi acceptat pe deplin în po(i)etica sa, așa cum ar fi trebuit să se întîmple demult. Dar, așa e în colcăială, răzbește cine dă mai tare din coadă”.

scumpeților?! Nu vezi că e sărbătoare sfîntă, cum să mori, chiparoasa mea?! Aoooooeeeeuuuu, săriți că mi se moare printesa, chiar acu', la mine-n braț!

Era în poarta casei, cu fata în brațe, urlînd disperată. Girevengu începu și el să țipe.

– Trotilaș, bă Trotilaș, sări bă, fratele meu, că-mi moare fata, n-auziți?! Săriți, băi, că moare zînișoara tatii. N-auziți?! Vă fut muma-n penalitate la toți de nu ieșiți! Voi petreceți la băutura și veselie și io cu fata moartă?! Ieșiți, nenorocirea lumii de bagabonți! Să vă ardă ficaiți cu toți morții morților de-i aveți și să vă dea canceru-n mațe la toți, de nu ieșiți!!!“

Este, cred, romanul în care Ioan Lăcustă a demonstrat nu doar că are aceea ușurință a ironiei fine, boierești, nici că stăpînește doar practica unui stil cu totul aparte, anticalofil, straniu, repugnant pe alocuri ci, în plus, aici arată cu precădere știința de a asculta, de a prinde vocea mahalalei, a activistului mărunt, a afaceristului post-lambda. Goncea, Brandaburlea, Tomnea (intelectual, de altfel) și întreaga menajerie ascultată de Lăcustă sînt nu numai personaje, ci stileme ale unui discurs amplu, necrutător, asianic, străbătut de analepse și prolepse derutante. Iar pînă aici n-ați văzut nimic, pentru că n-au intrat în scenă... *ăia*. Balta din apropierea capitalei de județ ascunde multe taine, ca orice baltă... dispariții, sorbul care vine și fură orice personaj incomod, personajul poesc Chirul, tartorul draților (nu li se spune așa nici măcar o dată). *Ăia* apar într-o ordine foarte strictă, militărească, sînt în număr restrîns, fiecare dintre ei are caracteristici vestimentare aparte, cum ar fi cel ce poartă o „pălărie de paie de orez, model «Los Paraguayos» în turneul din vara lui 1963 la Urlați”, sau cel care-și exhibă mereu prin piepții cămășii viu colorate părul portocaliu de pe piept... Sînt exuberanți, purtători de schimbare, adevărați păpușari într-o lume județeană de marionete, scăpată în marșul unui capitalism sălbatic, tricksteri, declanșatori de accelerare. O accelerare înspre nicăieri. Apariția lor provoacă ruperea discursului despre care vorbeam, ei deschid planul diabolic, fantastic, apocaliptic-ironic al prozei. Efectul lor e cu atît mai izbitor cu cît autorul știe să-i

introducă cu minimum de pregătire, fără a apreta orizontul de așteptare: îi introduce cu naturalețe, shiftingul de planuri întotdeauna irumpe. Cum ar fi cazul *ăluia* care pune umărul la Revoluția pe Județ, apoi sprîjină numirea lui Afinoghiu Băcănel în fruntea Vechiului Partid Istoric Nou:

„Pe tot drumul spre Casa de Cultură, grupuri de simpatizanți se formau spontan, urmîndu-l pe Afinoghiu, scandînd diverse lozinci, între care cea mai des repetată era: «Jos comuniștii, sus Băcănel!»... În fruntea coloanei pășea țanțoș un ins desțiriat, cu o față prelungă, mai mult albatră decît neagră, muiată în albastrul închis al apelor coclite. Își saltă vesel pălăria de paie de orez, model «Los Paraguayos» în turneul din vara lui 1963 la Urlați, îndemnîndu-i pe cei din coloană să scandeze cît mai entuziaști numele lui Băcănel. Erau pensionarii de la Casa lor de Ajutor Reciproc, mobilizați și instruiți de pictorul Condrat Focan, vicepreședintele Casei, în funcție încă înainte de triumful Revoluției de la Județeană”.

Ăia sînt, în toate sensurile, agenți ai schimbării: aduc cu ei trecerea dintr-o acceptată normalitate în blamata insanitate (care aduce cu sine cazarea în azilul doctorului Wintris, fostă anexă a Securității), metamorfozarea, transportarea interregnuri (aici Ioan Lăcustă scrie un pasaj demn de Ovidius), influențează viitorul (un viitor pe care cititorul îl cunoaște deja, cum ar fi cazul cadavrului îmbucătățit și găsit, algoritmic, în „privățile” ecologice ale firmei „Euro-Tăulet Brandaburlea & Brandaburlea”), aduc sorbul etc. Sînt operatorii unui document Microsoft Word (nu fac reclamă, ci merg în siajul romanului), care nu fac altceva decît să „dea” *Replace all*...

O *mise en abîme* a acestei înlocuiri barbare are loc în chiar debutul romanului, cînd încă tînărul și potentul maior Goncea e confruntat cu o problemă delicată: vremurile se schimbă, tovarășul hotărâște că ce a fost a fost, iar cei nedreptățiți de obsedantul deceniu vor avea parte de mila și respectul „noului vînt”, adică privilegiul unei înmormîntări creștinești. Faptul că unul dintre „eroii” martiri ar fi avut o tijă care nu se regăsește în sacul de oase dăruit de Securitate nu contează nici cît negrul sub unghie.

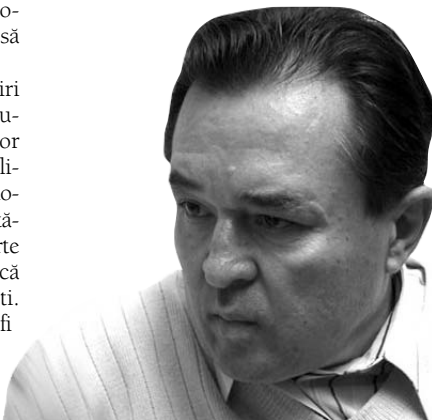
Ceea ce contează cu adevărat e schimbarea, adierea unor noi vremuri pline de miloșnevenie și înțelegere, lucru pe care orice om cu capul pe umeri trebuie să-l înțeleagă.

Istoria e făcută de animale

Ioan Lăcustă a insistat să păstrăm subtitlul (o parte a titlului, de fapt) *Colcăiala*. La fel de mult cum a insistat și în cazul precedentului roman, *Luminare*. Îi respectăm această dorință tocmai pentru că aduce nota exactă a demonicului într-o operațiune extrem de simplă și de clară: deși înlocuirea totală pare a avea loc instantaneu, ea e totuși un proces imund, profund animalic. Iar acest roman vine tocmai ca o reamintire a faptului că istoria, cît de mică ar fi ea, a unui județ de provincie situat undeva, departe de occidentala Sudica, e făcută de animale. Iar animalele cunosc, mai presus de orice, frica, foamea, dorința.

Nu-mi rămîne decît să-i răspund lui Ioan Lăcustă și declarației sale că abia cu acest roman începe să scrie: adevărat! Sînt convins că *Replace all*, fără a mai pune probleme prin prezența autorului în planul politic al literaturii actuale, va fi acceptat pe deplin în po(i)etica sa, așa cum ar fi trebuit să se întîmple demult. Dar, așa e în colcăială, răzbește cine dă mai tare din coadă.

Postfată la romanul *Replace all*, de Ioan Lăcustă, colecția „Fiction LTD”, Editura Polirom, în curs de apariție

BIBLIOTECA DIN PETRILA DE ION BARBU

MIHAIL ȘOLOHOV PE DOPUL LINIȘTIT

Am aruncat *Suplimentul de cultură* în aer!

SUPLIMENTUL DE CULTURĂ
SE AUDE LA

Radio Iași
ROMÂNIA
Acasă în toată Moldova!

în fiecare vineri,
de la 20.00
Cu Anca Baraboi și
George Onofrei

Doi poeți

De la Ion Mureșan, toată lumea așteaptă un volum nou, deși el a realizat deja o performanță creativă practic irepetabilă.

În versurile acestui histriion tragic, trupul și sufletul gem, gura bolborosește, iar ochiul contemplă netulburat oroarea.

Ion Mureșan polemizează implicit, în fibra vizionaris-mului său liric, cu elegiile abstracte ale lui Nichita Stănescu. Transparențele și incandescențele, luminozitatea, dematerializarea și decorporalizarea, ieșirea din spațiu, din timp, din sine sînt întoarse într-o bolgie dantescă a concretului

omenesc, cu reprize nesfîrșite și spasme de tortură. Începutul de la *Izgonirea din poezie*, frecvent citat de critici, își păstrează și astăzi întreaga putere de fascinație: „Nu am decît o singură prejudecată – realitatea,/ la fel ca Democrit materialistul cel care și-a scos ochii/ pentru a nu-l stînji în cercetările sale făcute cu ochii/ minții dar mi-e dat mie să văd cum galbenă și mare ca un stîrv de oaie/ urechea omenirii plutește pe aripile unei mlaștini printre albe stînci/ de calcar și foșnitoare pîlcuri de restii”.

Ion Mureșan lucrează, așa zicînd, cu mîinile la vedere,

folosînd tropii cei mai „accesibili” pentru a frînge gîtul retoricii artificioase și a face să țîșnească viziunea. Doriți comparații? Pofțiți comparații, pare el că ni se adresează – și lasă apoi să cadă cite o secvență uluitoare: „iată, ferestrele cîrciumii umflîndu-se ca niște săculeți de piele catifelată/ și ca niște ugere de vacă”, „foarte clar, ca niște saci negri, ca niște sîni negri,/ Mormintele se bilbiau ferice în cimitire”, „ghe-muit în colțul camerei/ pipăie-ți cu disperare corpul/ cu ochii holbați la sfîrcurile mici și cenușii ca două/ sigilii ale morții”...

Versurile unor vedete din ultimele promoții sînt de o mediocritate stînjiitoare, dacă le citim prin

raportare la acest poet... incomparabil.

Aceeași senzație stranie, de familiaritate și alteritate, o avem și la lectura textelor lui Ioan Es. Pop, revelația lirică a anilor postrevoluționari. La el, diferențele dintre poezie și proză, reflecție morală și fișă clinică, jurnal al întîmplărilor mici și spovedanie abisală, dostoevskiană, se șterg. Ca și Cristian Popescu – dar, evident, altcumva decît el –, Ioan Es. Pop își inventează o limbă proprie, o perspectivă (răsturnată) care este numai a lui și o sintaxă poetică inconfundabilă. În timp ce Ion Mureșan creează prin esențializare, contragere, intensiune, autorul *Ieșirea* explorează pînă la capătul capătului o lume

BUCUREȘTI FAR WEST

Daniel CRISTEA-ENACHE

întînsă, dar *închisă*, cu cupola transcendentă sfîrîmată și cu un eu friabil întinzînd, disperat, punți către Nimeni. În termenii lexicali cei mai obișnuiți, selectați tocmai după criteriul non-poeticității, Ioan Es. Pop derulează și „titrează” drama esențială, tragedia omului prins în propria condiție ca într-o capcană. Pentru cei mai mulți contemporani, această sintagmă, *condiția umană*, este vidată de conținut și funcționează doar ca referință culturală. În paginile lui Ioan Es. Pop,

umanitatea poate fi văzută într-o lumină crepusculară, prăbușită, surpată sub un ochi necrutător: „dar ce ochi mai limpede ca al meu vede lumina în sine,/ cu venele ei negre gata să plesnească,/ mai tulbure ca o placentă aruncată la gunoi,/ mai grea ca mercurul cînd fată icnind,/ și-atunci cînd o vede, care ochi trebuluiește/ în jurul ei ca în jurul unei căldări cu asfalt?”. Textul merită citit cu încetul și citat în întregime.

Doi poeți, doi mari poeți contemporani.

DIABLOGURI

Veronica D. Niculescu &
Emil BRUMARUFragment cu
dragoste de pitic

Veronica D. Niculescu: Aseară, pe Travel & Living, un documentar despre pitici, *Little people, Big world*. Este urmărită viața unui cuplu de pitici. Din cei patru copii, trei sînt absolut normali, doar unul e mititel; ceilalți frați îl plimbă prin supermarket într-un coș, iar el întinde mîna spre raft – „Nu, nu din aia. Vreau cu ambalaj albastru. Du-mă mai aproape...”.

Piticii americani locuiesc într-o casă cu o curte imensă, dotată cu o căsuță într-un copac cu ramuri puternice, încîrligat pe orizontală. Alături, un castel de jucărie, și acesta uriaș, cu turnuri și bolți de piatră.

La aniversarea celor 18 ani de căsătorie, cuplul de pitici are parte de o surpriză. Socrii (părinții lui, care filmați de la nivelul personajelor principale par înfiorător de înalți) pregătesc o cină festivă. Cadou: o fotografie a piticilor, din luna de miere, în mărime naturală. „Ce înalt și subțire eram!”, exclamă el. „De ce oare îmi făcusem permanent?”, se miră ea. Se așază la masă. La îndemnul părinților, el începe să povestească: „O iubesc ca în prima zi, dar ea nu știe asta. Ne-am cunoscut la o Convenție a Liliputanilor...”.

Emil Brumaru: La pitici zilele sînt așa de mici că nici nu mai ai timp să îți și minte! De aia nu știa piticoata de iubirea piticului!

V.D.N.: Piticoata era drăguță, m-am și mirat că era măritată de 18 ani, părea copilă! Și harnică, și veselă, și isteță... Trebăluia prin bucătărie, apoi antrena copiii la fotbal. Știa ea de iubire, altfel nu rămînea așa frumușică. M-am topit cînd am auzit de Convenția Liliputanilor!... Of, dar eu oare dacă m-aș mai lungi un pic, mi-ar fi și zilele mai lungi? Nu-mi ajung nici pe-o măsă...

E.B.: Convenția Liliputanilor are loc în pădurea de argint, în ziua cînd curcubeiele duble se arciuesc unul peste altul irizînd minuni din altă lume, cea a vieții veșnice și a dragostei nețărîmrite. Atunci dau în clocot și izvoarele, făcînd bulburuci și aducînd la suprafață peștișori de aur cu cîte trei dorinți gata de îndeplinit... Iar cerbii îngeneunchează și ne lasă să le

culegem portocalele și bucățile de zahăr candel ce le atîrnă pe coarneaule rămuroase, generoase, poleite cu rouă și lumini de vis...

V.D.N.: La convenție se intră, bănuiesc, cu legitimații scrise cu pastă de cătină pe frunze de catalpă. Se ia cuvîntul în urma aruncării cu zaruri rotunde, făcute din castane, și la seminarii se desenează hărți uriașe, cu ținuțurile în taină stăpînite de liliputani, folosindu-se apoi indicatoare din nuieleșe cu capetele argintate. La fiecare greșală, orăcăie un brotac-semnalizator așezat într-o parte, într-un jilț scobit într-un bostan. Cei care greșesc sînt pedepsiți să pună murături.

E.B.: O, pedepsele sînt mai multe, variate, după mirosul și nuanța greșelii!!! Dar dacă se stabilește că e Ziua Murăturilor, atunci totul se rezumă la: 1. ce se pune la murat și 2. anume în care soluție! De pildă, o greșală cu parfum de Rochița rîndunicii scoasă pe nepusă masă e murată împreună cu ardei cu aripioare în zeamă de patlagină combinată cu cîteva picături de rouă culeasă de pe știuleți de porumb cu mătasea în vînt. Ș. a. m. d. În timpul asta, balaurii mîncîncă la greu semințe de dovleac prăjite pe plită și beaurachiu de ienupăr... Asta ca să dau doar un singur exemplu!

V.D.N.: Balaurii care papă semințe de dovleac sînt ei înșiși o pedeapsă. Scurpă cu șapte capete ba flăcări, ba coji de semințe. O ploaie de pedepse, o apocalipsă din vîrfurile limbii! Ziua Murăturilor ar trebui să fie pură plăcere. Se va privi la borcane ca la acvarii, se va urmări cu degetul prin zeama tulbure firul florii de măr, codița ardeiului înaripat, se va legăna ușurel întregul acvariu, să danseze boabele de muștar, căței de usturoi. Se va urmări de la o zi la alta nuanța castraveciilor, notîndu-se-ntr-un carnet, cu creionul din dosul urechii piticoate.

E.B.: Asta e inadmisibil: ai uitat hreanul!!!

V.D.N.: Urmează revolta boabei de ienibahar!

E.B.: Și insurecția rotundului piper!

AVANPREMIERĂ EDITORIALĂ F. SCOTT FITZGERALD

„Strania poveste a lui Benjamin Button”

„Suplimentul de cultură” vă prezintă un fragment din povestirea care a stat la baza unuia dintre filmele-eveniment ale lui 2008, inclusă în volumul *Strania poveste a lui Benjamin Button și alte întâmplări din epoca jazzului*, în curs de apariție la Editura Polirom.

Traducere din limba engleză
și note de Ona Frantz

Nu mai departe de anul 1860 se cuvenea să te naști acasă. În prezent, după cum mi s-a spus, zeii supremi ai medicinei au decretat că primele țipete ale copiilor trebuie să se producă în aerul anesteziant al vreunui spital, de preferință al unuia elegant și modern. Ceea ce face ca domnul și doamna Roger Button să fi fost cu cincizeci de ani înaintea modei cînd au hotărît, într-o bună zi din vara lui 1860, ca primul lor copil să se nască într-un spital. Dacă anacronismul acesta a influențat în vreun fel uimitoarea istorie pe care mă pregătesc s-o depăn, asta nu se va ști niciodată.

Vă voi spune ce s-a întîmplat și vă voi lăsa să judecați singuri.

Familia lui Roger Button avea o poziție de invidiat – în egală măsură socială și materială – în orașul Baltimore de dinainte de război. Erau înrudiți cu O Anume Familie și cu Cealaltă Familie, ceea ce, după cum știa orice sudist, îi îndreptătea la statutul de membri ai acelei vaste nobilimii care umplea tărîmurile Confederației. Acesta era primul lor contact cu străvechiul și încîntătorul obicei al facerii de prunci – iar domnul Button era agitat din naștere. Spera să fie băiat, ca să-l poată trimite la colegiul Yale din Connecticut, instituție în cadrul căreia

domnul Button însuși fusese cunoscut timp de patru ani după porecla – oarecum de așteptat – „Mașetă”. În dimineața de septembrie consacrată grandiosului eveniment, se trezi surescitat la șase dimineața, se îmbracă la patru ace și năvăli pe străzile din Baltimore către spital ca să afle dacă întunericul nopții se intrupase într-o nouă viață.

Cînd mai avea vreo sută de metri pînă la Spitalul Particular Maryland pentru Doamne și Domni, îl văzu pe doctorul Keene, medicul de familie, coborînd treptele de la intrare și frecîndu-și mîinile de parcă și le-ar fi spălat la chiuveță, așa cum le cere tuturor doctorilor etica necrisă a profesiei lor.

Domnul Roger Button, președintele societății Roger Button & Co., Articole de Fierărie Anglo, o luă la fugă în direcția doctorului Keene cu mult mai puțină demnitate decît era de așteptat din partea unui gentleman sudist din acea perioadă pitorească.

— Doctore Keene! strigă el. Ah, doctore Keene!

Doctorul îl auzi, privi în jur și rămase în așteptare, cu o expresie de curiozitate așternută pe chipul său aspru, profesional, în vreme ce domnul Button se apropia de el.

— Ce s-a întîmplat? ceru să afle domnul Button, urcînd treptele între două gîfuituri. Ce-a fost? Ea cum... Băiat? Cine-i? Ce...

— Vorbește mai clar! spuse tăios doctorul Keene, pîrînd cumva iritat.

— S-a născut copilul? se milogi domnul Button.

Doctorul Keene se încruntă.

— Păi, da, presupun că da... oarecum. Și din nou îi adresă domnului Button o privire curioasă.

— Soția mea e bine?

— Da.

— E băiat sau fată?

— Ei, haidel! exclamă doctorul Keene, de-a dreptul scos din fire. Te poftesc să te duci să vezi cu ochii tăi. Rușine!

Șuierase ultimul cuvînt aproape într-o singură silabă, apoi se întoarse cu spatele, bombănînd:

— Îți imaginezi că un caz ca ăsta o să-mi facă bine la reputația profesională?

JULIO CORTÁZAR » ȘOTRON

Scriitorul jucător

Bogdan Romaniuc

Julio Cortazar este unul dintre scriitorii celebrului „boom” al literaturii latino-americane din anii '60. Apariția în 1963 a romanului *Șotron* îl plasează pe Cortazar printre cei mai importanți și discutați scriitori ai epocii, în aceeași măsură admirat și denigrat.

Șotron a fost numit „romanul total”, „romanul deschis”, „antiromanul” sau „romanul-cheie”. O „carte-cult”, comparată cu *Ulise* al

lui James Joyce, *Rayuela* a revoluționat întreaga narațiune tradițională și i-a adus lui Cortazar celebritatea în lumea literară a Americii Latine și nu numai. Cortazar devine astfel „primul” scriitor-jucător, reușind să plămuiască pe temeiul jocului o adevărată metaforă a condiției umane.

În „noul roman” Cortazar elimină distincția dintre conținut și formă. Morelli, personajul său din *Șotron*, sintetizează perfect trăsăturile noului roman: „Ca toate creațiile alese ale Occidentului, romanul se mulțumește cu o ordine închisă. Hotărît împotriva,

de căutat tot aici deschiderea și pentru asta de tăiat de la rădăcină orice plămăuire sistematică de caractere și situații. Metodă: ironia, autoironia permanentă, incongruența, imaginația în slujba nimănui... De luat din literatură ceea ce este puncte vie de la om la om, și pe care tratatul sau eseul o permite doar între specialiști... o creație narativă acționînd ca liant de trăiri...”.

Limbajul are o funcție primordială în toate romanele lui Julio Cortazar. O carte optimistă, „optimistă ca și mine”, spune Cortazar: „Eu cred în om, cred că omul va

Încă unul la fel m-ar distruge... ar distruge pe oricine.

— Ce s-a-ntîmplat? îl chestionă domnul Button, îngrozit. Tripleți?

— Nu, nu tripleți! răspunse doctorul cu asprime. Și-n plus, poți să te duci să vezi și singur. Și ia-ți alt doctor. Eu te-am adus pe lume, tinere, și am fost medicul familiei tale timp de patruzeci de ani, dar am terminat-o cu voi! Nu mai vreau să te văd nici pe tine, nici neamurile tale în vecii vecilor! La revedere!

Apoi se răsuci brusc și, fără a-i mai adresa vreo vorbă, urcă în șaretă lui, care aștepta lîngă rigolă, părăsind locul cu o atitudine severă.

Domnul Button rămase pe trepte, stupefiat, tremurînd din toate mădulele. Ce nenorocire cumplită se întîmplase? Îi dispăruse dintr-odată orice dorință de a pătrunde în Spitalul Particular Maryland pentru Doamne și Domni – totuși, cîteva clipe mai tîrziu, cu o enormă dificultate, se forță să urce treptele și să intre pe ușa principală.

O soră ședea la un birou, în penumbra opacă a holului. Înghițindu-și jena, domnul Button se apropie de ea.

— Bună dimineața, îi spuse femeia, privindu-l cu blîndețe.

— Bună dimineața. Sînt... sînt domnul Button.

La aceste cuvinte, pe chipul fetei apăru o expresie de teroare absolută. Se ridică în picioare și păru gata s-o zbughească din hol, fiind evident că făcea mari eforturi să-și țină firea.

— Vreau să-mi văd copilul, spuse domnul Button.

Sora scîpă un țipăt scurt.

— Ah... sigur că da! exclamă ea pe un ton isteric. La etaj. Chiar la etaj. Luați-o... în sus!

Îi arătă încotro s-o apuce, iar domnul Button, scîldat în sudori reci, se întoarce șovăitor și porni să urce scara către etajul întii. În holul de sus i se adresă altei soră, care se apropiase de el cu un lighean în mînă.

— Sînt domnul Button, reuși el să articuleze. Vreau să-mi văd...

Zdrang! Ligheanul căzu zornînd pe podea și se rostogoli în direcția scării. Zdrang! Zdrang! O porni într-o cădere metodică, pîrînd a împărtăși teroarea generală pe care o provoca acest domn Button.

— Vreau să-mi văd copilul! aproape că zberia domnul Button, în pragul leșinului.

Zdrang! Ligheanul ajunsese la parter. Sora își recăpătă autocontrolul și îl privi pe domnul Button cu netăgăduit dispreț.

— Bine, domnule Button, consimți ea pe un ton coborît. Foarte bine! Dar dacă ați ști în ce hal ne-a adus pe toți în dimineața asta! E de-a dreptul nerușinat! Nici urmă de reputație n-o să mai aibă spitalul ăsta după...

— Grăbiți-vă! strigă el răgușit. Nu mai suport!

— Atunci, veniți după mine, domnule Button.

Domnul Button se tîrî în urma ei. La capătul unui hol lung ajunseră în dreptul unui salon din care răzbăteau tot soiul de urlete – genul de încăpere care într-un limbaj mai apropiat de zilele noastre ar fi fost cunoscută drept „camera pentru plîns”². Intrară.

— Ei, icni domnul Button, care-i al meu?

— Acolo! spuse sora.

Privirea domnului Button urmă degetul ei arătător și iată ce văzu. Învelit într-o pătură albă voluminoasă și parțial înghesuit într-un pătuț, ședea un bătrîn

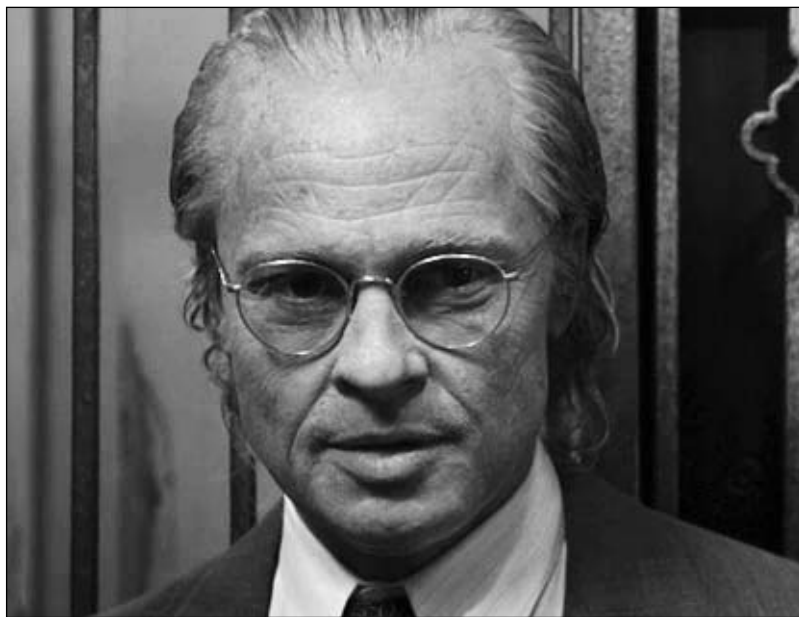
ce părea să aibă vreo șaptezeci de ani. Părul rar îi era aproape complet alb, iar din bărbie îi picura o barbă lungă și fumurie, care se unduia prostește în briza ce intra pe fereastră. Bătrînul ridică fruntea și privi spre domnul Button cu ochi încețoșați și stinși, ce tănuiau o întrebare confuză.

— Am înnebunit? tună domnul Button, groaza topindu-i-se în furie. Ce-i asta, vreo glumă oribilă de spital?

— Nouă nu ne pare a fi glumă, replică sora cu severitate. Și nu știu dacă sînteti sau nu nebun... dar nu încape în doială că acesta e copilul dumneavoastră.

1 Porecla respectivă este „oarecum de așteptat” intrucît în limba engleză numele personajului, Button, înseamnă, printre altele, „buton de cămașă”.

2 Crying room, în original; în unele instituții publice, încăpere destinată crizelor de plîns. La Vatican există o astfel de încăpere pentru papii nou-aleși, care să-și deplîngă acolo, în reclusiune, greutatea zdrobitoare a misiunii primite; unele biserici au și ele o astfel de cameră, destinată de regulă copiilor mici care fac crize de plîns în timpul slujbelor.

Brad Pitt în *Strania poveste a lui Benjamin Button*, în regia lui David Fincher

supraviețui tuturor avaturilor”. Vorbind despre povestirile lui Cortazar, Borges scrie în *Eseurile sale*: „Nimeni nu poate povesti subiectul unui text de Cortazar; fiecare text este alcătuit din anumite cuvinte puse într-o anumită ordine. Dacă încercăm să facem un rezumat, constatăm că s-a pierdut ceva foarte prețios”.

Micul Cortazar își va găsi refugiul în lectură

În 1974 apare *Cartea lui Manuel*, un roman care povestește aventura micului Manuel. Împreună

cu prietenii săi el vrea să scrie o carte a generației viitoare, o carte în care să fie adunate texte din ziarele, revistele și documentele oficiale ale epocii. Micii revoluționari își păstrează tot timpul simțul umorului, ceea ce face din aventura lor un joc eliberat de orice tabuuri. Cartea lui Manuel nu ocupă totuși decît o mică parte din romanul lui Cortazar. Cea mai mare parte a cărții e dedicată latino-americanilor exilați la Paris, care iau parte la o mini-revoluție. Autorul însuși a fost un exilat, condamnat adesea că și-a „trădat” țara.

Fiu al unui diplomat argentinian, Cortazar a trăit două vieți: una în Franța, cealaltă în Argentina.

Cartea lui Manuel seamăna foarte mult cu un jurnal intim. Dialogurile și întâmplările povestite nu sînt deloc ușor de urmărit, ceea ce este specific romanului lui Cortazar. Există un personaj omniprezent în *Cartea lui Manuel*, un personaj fără nume, un dublu, o voce pe care nu o putem recunoaște, dar care controlează întregul roman. O carte bine realizată, diferită de celelalte romane „obișnuite”. Cortazar a avut o copilărie

tristă care, în mare parte, se regăsește și în *Cartea lui Manuel*. Abandonat de propriul tată și crescut de două femei – mama și bunica –, micul Cortazar își va găsi refugiul în lectură. În partea introductivă a romanului, autorul mărturisește că „cei care ridică în slăvi literatura de ficțiune îi vor deplînge relația dubioasă și deliberată cu istoria zilelor noastre”. Aceasta este și ideea care stă la baza cărții.

Traducere din limba spaniolă și note de Lavinia Similariu, colecția „Biblioteca Polirom. Proză XX”, Editura Polirom, 2009, 34.95 lei

Radio România Muzical

Händel - 250

- Cele mai reprezentative lucrări
- Cele mai importante aspecte biografice
- 5 emisiuni: 13-17 aprilie, ora 17.00

Georg Friedrich Händel
(23 februarie 1685 - 14 aprilie 1759)

se aude în FM (97,6 și 104,8)
pe satelit și live online
muzical.srr.ro

Centrul Național al Dansului

lăptăria enac

suntem aici

Bd. Nicolae Bălcescu 2
București
Tel.: + 40 (21) 318 86 76
office@cndb.ro
www.cndb.ro

Centrul Național al Dansului

cafe deko

alternativ, 24-FUN, Supliment, HotNews

Espresso
cu Ioan Budura și Radu Croitoru
luni-vineri de la 7.15

Radio România Cultural

cultural.srr.ro

ROCKIN' BY MYSELF

Dumitru UNGUREANU

Doro

Mi-am pus (ca și dvs.) de multe ori întrebarea ce s-ar fi petrecut în scumpa noastră țărișoară (în care n-ar fi rău să fie bine, vorba lui Creangă), dacă pe vremea socialismului biruitor asupra poporului era măcar atîta libertate de exprimare cît în Yugoslavia titoistă? Ce formații rock am fi exportat? Ce nume se afirmau pe plan european? Ce trupe de anvergură ne-ar fi onorat cu lansări de discuri și concerte jubiliare? Și, mai mult decît orice, cum ar fi arătat peisajul showbiz local? Acum și aici predomină manelizarea ca o boală, nu ca parfum levantin. În câteva țări din jur, și ele aflate cîndva sub stăpînire turcească, briza Mării Marmara a dus polenul, nu putoarea manelei. Înflorirea muzicală se vede pe-acolo. La noi, cînd s-a luat piciorul de pe frîna ideologică, s-a călcat accelerația profitului nesimțit. Nu insist, că mi se-apleacă!

Influența orientală ce colora frumos rockul românesc din anii '70 putea împinge această muzică în atenția lumii civilizate, așa cum a reușit Goran Bregovic cu Bijelo Dugme? Reușeau Phoenix ori Sfinx, lăsați liberi și promovați profesionist? Catena, cu *Hopatina-tinana*, obținea un hit de Top Ten, dacă fetele puteau să se manifeste așa cum le dictau gîndul și instinctul? Cu o lideră inteligentă și frumoasă, cum este și azi Anca Graterol, „propaganda” pentru țară era asigurată. Iar cohorte de rockeri ce bîntuiau festivalurile acelor decenii puteau să... N-a fost să fie. Dar vom asista curînd la invazia turisto-distractivă ce va scoate autoștrazi din noroi. Blondă avem în bretonul ministrului de resort, căruia îi

face și imn! Pe banii noștri!

Am dat rotocol prin specificul local, provocat de cariera celei numită cîndva Ondina rockului: Doro Pesch (foto). Cînd a devenit cunoscută ca solistă a grupului german Warlock, peisajul exclusivist și macho al heavy-metalului era condimentat cu câteva interprete. Care, ca să rămînă în atenție mai mult de cele 15 minute, cît le acorda regulamentar industria spectacolului, trăgeau spre pop-rockul de factură sentimental-erotică, potrivit după miezul nopții pentru yuppies, care pretindeau că sînt și *cool-tivați*, nu doar bogați. Susținută de mașinăria rock nemțescă, Doro apela masiv la mitologia saxonă: vrăjitori, druzi, războinici, balauri și-alte repere ale culturii populare nord-europene. Ca multe trupe, de la Black Sabbath la Within Temptation sau la cine mai vreți, Doro & Warlock au folosit cu succes ceea ce în termeni de estetică băștinașă s-ar chema „fondul nostru nelatin”. Treabă făcută în deceniul opt și la noi de câteva creiere dotate. Cu o diferență: în timp ce rockerii români erau obligați la un limbaj neutru, aluziv sau metaforic, rockerii de dincolo puteau spune direct, și (amănunt important pentru difuzare optimă) în limba engleză, ce-aveau de spus. De unde și succesul, ar sări aici un head-banger, grăbit să tragă concluzia evidentă. N-ar greși prea mult. Ceea ce caracterizează heavy-metalul este, în primul rînd, energia debordantă din pasaje instrumentale, cu predilecție solouri de chitări amplificate pînă la distorsiune, dar melodioase și antrenante. În al doilea rînd, e simplitatea „versurilor”: patru sau șase cuvinte bine articulate, ușor de reținut. *Fight for your right* e construcția uzuală. Sigur, nu valoarea literară a textelor impune o piesă, un stil. Însă miza pe ritm și clișeu „baladei rock” au înlăturat heavy-metalul din atenția mulțimilor. Ne distrăm, dar trăim totuși în lumea reală, nu în mitologie...

Trec peste chestiunea imaginii. Recuzita „demonică” este exploatarea la maxim. Rezultatul ține de hazard sau de context? Oare de ce accesoriile cu ținte metalice folosite de Doro au succes mai mare decît ochelarii cu colți ai Ancăi? Oare necesită explicație faptul că Doro scoate disc după disc (recentul *Fear No Evil* e absolut onorabil), iar Anca nu?

Șostakovici: Orango, o operă inedită

Se știe relativ puțin despre pamfletele artiștilor sovietici din anii '30, despre cei ce au îndrăznit să sfideze autoritatea lui Stalin. Unul din exemplele foarte cunoscute este poemul compus de Osip Mandelstam despre Stalin, gest sinucigaș, s-a spus la timpul lui, și care i-a adus poetului arestarea în 1934 și condamnarea pentru un act terorist împotriva autorității de stat. Recent, în publicația canadiană „Le Devoir.com”, un muzicolog francez a semnalat descoperirea unui libret de operă inedit, în arhiva familiei Tolstoi. Autorul muzicii era Dmitri Șostakovici...

Descoperirea întregului libret încheie un cerc, fiindcă în 2006, în arhivele compozitorului fusese găsită schița primului act al operei, așa cum o compusese la pian Șostakovici. Biografia compozitorului erau la curent cu intenția lui de a compune o nouă operă satirică, după succesul celei dintîi, după *Nusul* lui Gogol. Dar informațiile erau incomplete și se știa doar că opera a fost abandonată fără explicații.

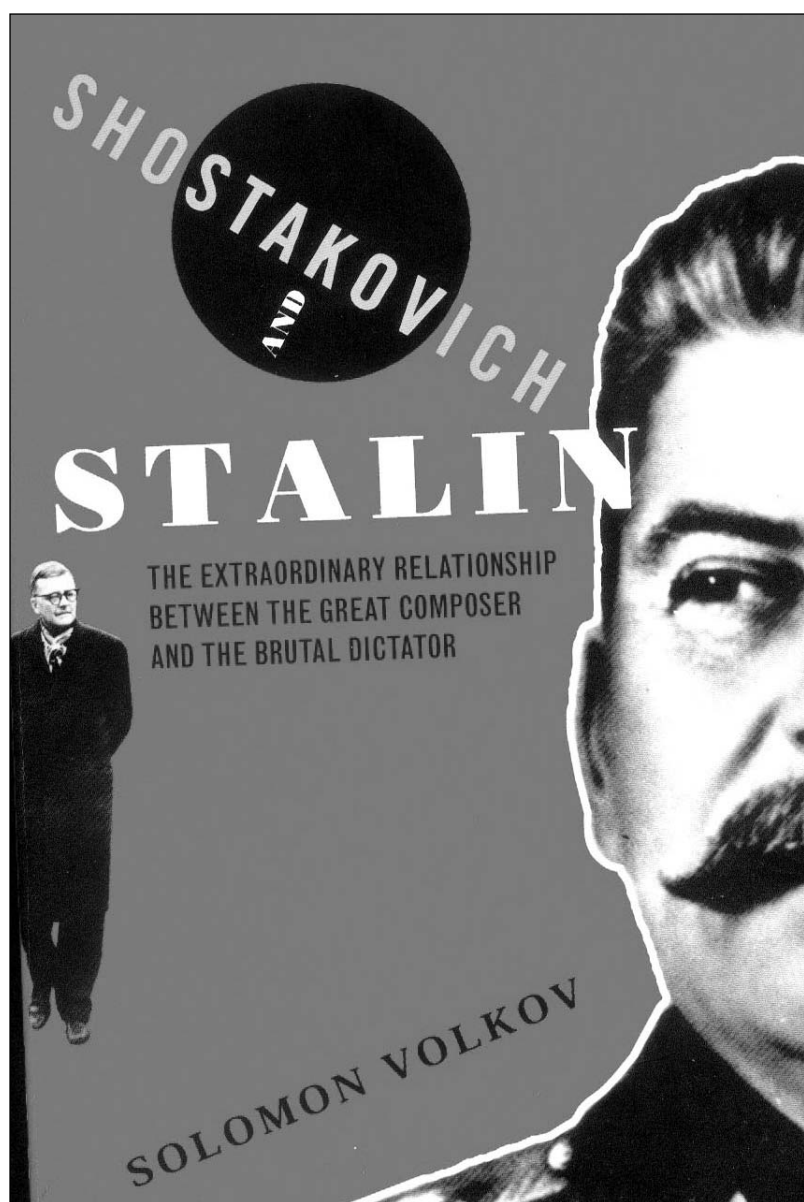
Ceea ce s-a aflat acum este că libretul operei, cu formă de fabulă futuristă și cu numele provizoriu de *Orango* (*Urangutanul*) a fost conceput de scriitorul Alexei Tolstoi și de ziaristul Alexandr Starhakov. S-a mai precizat că Șostakovici a compus în versiunea pentru pian muzica primului act al operei, înainte ca proiectul să fie abandonat. Alexei Tolstoi, supranumit contele roșu, este cunoscut pentru scrierile sale de science-fiction. Inițial o personalitate opusă bolșevismului, refugiat în Germania și apoi în Franța, scriitorul s-a întors în 1923 în Rusia și avea să se convertească treptat la stalinism.

Orango urma să fie o ființă biomorfă, produsul cel mai avansat al științei sovietice, jumătate om, jumătate maimuță. În primul act al operei, *Orango* este arătat publicului sovietic care își manifestă admirația față de creația științifică a Moscovei în timp ce personajul stîrnește stupefacție printre occidentali. *Orango* este o ființă ce se impune în societate, ca un ziarist influent și un orator de mare talent, chiar dacă discursurile lui sînt întrerupte din

SCRISOARE PENTRU MELOMANI

„Muzica nu trebuie înțeleasă, ea trebuie ascultată” (Hermann Scherchen)

Victor ESKENASY, Praga

timp în timp de strigăte primitive. Opera era gîndită în trei acte, în final *Orango* urmînd să devină, se pare, nici mai mult nici mai puțin decît secretar general al Partidului Comunist.

Afrontul adus lui Stalin ar fi depășit orice închipuire, într-un moment în care ideologia sovietică își dădea silința să impună dominația partidului în diversele sfere ale artei, iar la orizont se întrevedeau marile epurări din a doua jumătate a deceniului al treilea. Nu este de loc de mirare că Șostakovici și partenerii săi au pus capăt brusc proiectului, fără să-l facă public, deși opera, se spune, fusese inițial o comandă a Teatrului Bolșoi. Potrivit arhivistei Olga Digonoskaja, care a descoperit urmele manuscrise ale operei, abandonarea proiectului s-a făcut în condițiile în care geneticianul devenit obiect al sarcasmului autorilor a

fost arestat de autoritățile staliniste. Pe prima pagină a schițelor sale, Șostakovici a scris cu mîna sa cuvîntul „pamflet”.

Potrivit lui Christophe Huss, muzicologul francez care a transmis știrea despre opera inedită în presa occidentală, muzica din *Orango* s-ar regăsi – actul I ar conține 45 de minute de muzică – în lucrările strict contemporane ale lui Șostakovici, în uvertura la *Bulonul* și în muzica de scenă la *Hamlet*. Un episod inedit în complicata istorie a relației dintre Șostakovici și stalinism și care i-a scăpat pînă și muzicologului Solomon Volkov, autorul unei pasionante cărți, *Șostakovici și Stalin*.

În prezent, un compozitor american, Gerard McBurney, consilier artistic al Orchestrei din Chicago, și-a propus să orchestreze primul act al operei, a cărei premieră ar putea avea loc în Statele Unite.

Cei mai faimoși iepurași

Acest articol este dedicat în totalitate iepurelui, cunoscut mai ales pentru asocierea atât de improbabilă cu ouăle și cu o crucificare. Strecurat în obiceiurile de Paști de aproximativ 400 de ani – mult mai puțini în România, unde nici

nu a mai apucat să aducă ouă de ciocolată copiilor cumiți, ci direct cadouri cumpărate din mall –, Iepurașul are totuși o concurență considerabilă la nivelul celebrității din partea propriilor colegi de specie.

COOLTURISME

Mădălina COCEA

SĂPTĂMÎNA PE BRÎNCI

Șapte evenimente provocate intenționat de Traian Băsescu

YES, WE CAN, DUDE!

Principele Duda va candida la Președinția României. Într-un comunicat de presă, el a declarat că se va lansa în cursa electorală în prezența Princesei Margareta și a „celor care vor să susțină candidatura”. Asociația Cimitirelor se va mobiliza pentru a strânge semnături de susținere.

MOLDOVA. VARIANTA DEMO

Comuniștii au câștigat alegerile din Republica Moldova. Drept urmare, tinerii care susțin opoziția democratică au ieșit în stradă. Revoluția a pornit în urma unui schimb de sms-uri și e-mailuri. Probabil, după tradiționala metodă moldovenească „Șirma, uăăă!”.

CAZACIOCU' MIC!

Neîntrebat, Vladimir Voronin a vorbit. Într-o limbă română perfectă, șeful comuniștilor din Republica Moldova a făcut mărturisiri șocante despre cariera sa și despre viitorul țării. Redăm, în exclusivitate, fraza care a șocat pe toată lumea: эщэваывыва-тьсмрс дломывшгавы кэщщпшвшэзпкы дываышфэщышо.

ȘI NEMULSE, ȘI CU STĂPÎNUL LUAT

De o săptămână-n-coace, gura îi tot tace. Aflat în arest preventiv pentru 29 de zile, Gigi Becali a stîrnit, fără să vrea, un șir de

evenimente nefericite. Spre exemplu, oile din curtea casei sale din Pipera au rămas nemulse. Sesizăm pe această cale Poliția Animalelor să trimită mascații la oi acasă.

MR. PROMPTER

„Libertatea” de joi scrie că același Gigi Becali a început curățenia în arest. Enevrat de mirosul WC-ului, acesta s-ar fi apucat să dea cu Mr. Proper și produse Sano în bideu. Dacă se apucă de învățat și latinește în celulă, nu departe va fi ziua când, liber fiind, Războinicul Luminii va anunța că și-a schimbat filosofia de viață și a adoptat celebrul dicton: „Mens Sana in corpore Sano”.

TRIBUNA VESTIRE

Același Gigi Becali va candida la europarlamentare alături de Cornelii Vadim Tudor. Cu această ocazie, companiile farmaceutice din România vor schimba numele Rudotelului în Urdotel.

ÖSTERREICH TELEVISION – OTV

Dan Diaconescu a anunțat că are de gând să-și deschidă o sucursală a OTV-ului în Austria. Se aude deja că, în prima emisiune, Jörg Heider își va lăsa palmele pentru ghicit lui Mutter Caterpillar, adică varianta din Alpi a Mamei Omida.

A.S.

BUGS BUNNY

Bugs Bunny – iepurașul câștigător al premiului Oscar și singurul personaj de desene animate cu propria stea pe Hollywood Walk of Fame. Născut direct cu un morcov în gură în anul 1940, Bugs Bunny trebuie să fie unul din puținii iepuri ai lumii care, în loc să fugă atunci când aud zgomot de pușcă, preferă să-și scoată capul din tunel și să înfunde țeava cu degetul.

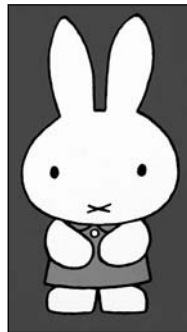
DURACELL

Duracell – iepurașii roz care aleargă mereu în reclame mai mult decât iepurașii adversari. Nu-și dau niciodată sufletul pe ecran, mai ales pentru că sufletul lor este o baterie Duracell. Pentru că sînt simpatici, au reușit să transforme Duracell-ul într-un adjectiv folosit în mod obișnuit și care este sinonimul mai șmecher al lui „durabil”.

MIFFY

Miffy este o iepurică celebră din cărțile pentru copii care au început să fie traduse și în România, de mai puțin de un an. Miffy s-a născut în Olanda, acolo unde are și o „casă memorială” și, în ultimii 50 de ani, a fost vedeta principală a peste 30 de cărți vândute în 80 de milioane de exemplare.

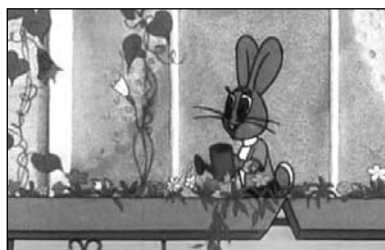

IEPURELE ALB

Iepurele Alb din Alice în Țara Minunilor este unul din puținii iepurași celebri care nu au un brand al lor, pentru că au fost ilustrate feluri în nenumărate cărți pentru copii. Este ușor însă de recunoscut după veston și ceas – pentru că dacă vestonul mai poartă și iepurașii Playboy, ceasul este atât de neobișnuit la un iepure încît i-a atras atenția și lui Alice.

NU POGODI

Iepurașul din Nu pogodi, desenele animate moscovite difuzate cu generozitate de Televiziunea Română înainte de Revoluție, are marele merit de a ne fi învățat pe toți cum se spune la „iepure” în limba rusă: „zaiet”. Este tăcut și fuge mai tot timpul de lupul fumător care strigă celebrul „Nu, zaiet, pogodi”.

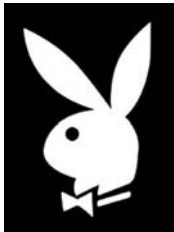
RILĂ IEPURILĂ

Rilă iepurilă – jucărie și poezie: „Urechi lungi, blăniță moale/ și-așa iute de picioare/ că dispăre de îndată/ cînd pericolul se-arată”.

IEPURAȘII PLAYBOY

Iepurașii Playboy – desigur, toată lumea știe că trebuie să fie blonde, superbe și decoltate, dar mai puțini știu că iepurașii Playboy trebuiau să aibă o memorie suficient de încăpătoare cât să rețină 143 de tipuri de lichior și 20 de stiluri diferite de ornat cocktailuri.

THUMPER

Thumper – iepuraș cu recunoaștere sonoră, după zgomotul pe care îl face bătînd neastîmpărat din picior. Este cunoscut tuturor din filmele Disney cu Bambi, ca prietenul de nădejde care îl învață primele cuvinte și cu o sănătoasă filosofie impusă de mama lui: „Dacă nu poți spune ceva draguț, mai bine nu spune nimic”.

IEPURELE NO 8

Iepurele No 8 din serialul Lost – nu este puțin lucru pentru un iepure să aibă propria sa pagină wiki, cu o descriere detaliată a condițiilor și momentelor în care și-a făcut apariția. Iepurele No. 8 este unul din subiecții de laborator și pare că moare într-una dintre secvențele dramatice ale unui episod, dar revine, nevătămat, spre ușurarea fanilor serialului și dezamăgirea avocaților specializați în drepturile animalelor.

Suplimentul DE CULTURĂ

Marcă înregistrată – Editura Polirom și „Ziarul de Iași”. Proiect realizat de Editura Polirom în colaborare cu „Ziarul de Iași”. Se distribuie gratuit împreună cu „Ziarul de Iași”.

Adresă: Iași, B-dul Carol I, nr. 4, etaj 3, CP 266, tel. 0232/ 214.100, 0232/ 214111, fax: 0232/ 214111

Colegiul editorial: Emilia Chiscop, Florin Lăzărescu, Lucian Dan Teodorovici (senior editor)

Redactor-șef: George Onofrei

Redactor-șef adjunct: Anca Baraboi

Secretar general de redacție: Florin Iorga

Rubrici permanente: Adriana Babeți, Bobi și Bobo (Fără zahăr), Emil Brumar, Ruxandra Ceseranu, Emilia Chiscop, Mădălina Cocea, Daniel Cristea-Enache, Radu Pavel Gheo, Casiana Ioniță, Florin Lăzărescu, Diana Soare, Lucian Dan Teodorovici, Luiza Vasiliu, Constantin Vică.

Carte: Doris Mironescu, C. Rogozanu, Bogdan-Alexandru Stănescu.

Muzică: Victor Eskenasy, Dumitru Ungureanu.

Film: Iulia Blaga. Teatru: Mihaela Michailov.

Arte vizuale: Matei Bejenaru, Marius Babias. Caricatură: Lucian Amarii (Jup).

Grafică: Ion Barbu. TV: Alex Savitescu.

Actualitate: Robert Bălan, R. Chirută,

Ciprian Nedelcu, Veronica D. Niculescu,

Elena Vlădăreanu.

Publicitate: Oana Asaftei, tel. 0232/ 252294

Distribuție / Abonamente: Mihai Sărbu, tel.

0232/ 271333. Media Distribution S.R.L., tel.

0232/ 216112

„Suplimentul de cultură” este înscris în Catalogul presei interne la poziția 2378. Pentru abonamente vă puteți adresa oricărei Agenții Rodipet din țară sau oricărui oficiu postal.

Cititorii din străinătate se pot abona la adresa: export@rodipet.ro.

Tarife de abonament: 18 lei (180.000) pentru 3 luni; 36 lei (360.000) pentru 6 luni; 69 lei (690.000) pentru 12 luni

Tipar: Print Multicolor

Responsabilitatea juridică pentru conținutul articolului îi aparține autorului » „Suplimentul de cultură” utilizează fluxurile de știri NewsIn » Manuscrisele primite la redacție nu se înapoiază

După colț

Ce s-a nîmplat din 1721 și pînă acum? Printre altele, s-au inventat fotografiile, radioul, televizorul, concediile plătite și tabelul lui Mendeleev. De cînd *Scrisorile persane* au apărut la Amsterdam și pînă azi (vreme de mare tristețe pentru timbrele din toată lumea), am reușit, nu știu cum, să rămînem la suprafața lucrurilor. Poate că e un talent pe care l-am avut dintotdeauna, poate că Usbek și Rica sînt doar niște excentrici pierduți departe de casă, poate că, sătui să tot fim amenințați cu „crede și nu cerceta”, nu mai vrem să vedem nimic cu ochii noștri. Enciclopedia nu e moralizatoare. Nu, ea e doar o culegere de prostii și-nțelepciuni văzute de sus, din zeppelin. De-acolo a zărit cu binoculul și ce-a scris Ioan T. Morar pe blog, după ce-a aflat primele rezultate ale alegerilor din Republica Moldova. Supărat pe un popor care „persistă în eroare istorică”, jurnalistul exclamă: „Adio Republica Moldova, să trăiești cu Voronin în frunte!”. Înțeleg, poate-a fost un *coup de tête*, o exasperare transcrisă automat în declarație de despărțire. În același timp, o astfel de reacție arată cît de multă încredere avem în autoritatea unei știri de patru rînduri. Nu se poate totuși ca fraza „Comuniștii au cîștigat pentru a treia oară consecutiv alegerile legislative din Republica Moldova” să spună exact ce pare să spună. Dacă ar fi așa, probabil că și despre România comunistă s-ar fi spus că asta e, ce să-i faci, și-a ales soarta, să se descurce. De fapt, nu știm absolut nimic despre cine trăiește după colț și, extinzînd teritoriul necunoașterii noastre, înțelegem foarte puține din ce se întîmplă în Republica Moldova (ca să nu mai zic nimic despre insulele Necker, de exemplu). Scriitorul Vasile Gârneț i-a răspuns lui Ioan T. Morar pe propriul blog (www.contrafort.md/vasilegarnet/) cu un text demn, pertinent și emoționant despre Republica Moldova pe care o știm numai din auzite. Vasile Gârneț crede că ceea ce ne-a lipsit pînă acum „a fost o cunoaștere adevărată, nemediată de prejudici și proiecții de suprafață. Doar această necunoaștere, adaugă el, poate genera reproșuri și «despărțiri» nedrepte și dureroase”. Enciclopedia e cu totul de acord și, de aceea, va merge la vară la Chișinău, chiar dacă viza o s-o coste 35 de euro (deși, cine știe, poate că enciclopediile au regim special și n-au nevoie nici măcar de pașaport și ștampile).

„Miracolul de la Sf. Anna” – mai multe filme într-unul singur

FILM

Iulia BLAGA

Spike Lee se exersează în filmul mistic de război. De altfel, se exersează în multe. Are și timp – 160 de minute –, și cu ce – 45 de milioane de dolari buget.

Filmul se deschide cu John Wayne în *Ziua cea mai lungă*, urmărit la televizor de unul dintre personaje. Evident că nu întîmplător, pentru că în momentele care urmează, dar și pe parcurs, spectatorul – deja avertizat – poate urmări și un al doilea nivel de lectură. Nu doar jocul eroic al lui John Wayne și imaginea lui de ofițer american din WWII sînt parafrazate două minute mai tîrziu de polițistul interpretat de John Turturro (care apare foarte puțin și care numai nu ne face cu ochiul rostindu-și replicile), dar un întreg gen cinematografic e readus în discuție. O dată prin simplul fapt că Spike Lee se înhamă la al o mie unulea film despre al doilea război mondial, în al doilea rînd pentru că experimentul lui, la 40 de ani după ce aceste filme și-au trăit traiul, are parcă mai mult metatext decît text.

Și totuși, Spike Lee nu construiește pe vînt. Adaptează cartea lui James McBride, la rîndul ei inspirată din evenimentele petrecute în august 1944 într-un sat din Toscana, cînd zeci de femei, copii și bătrîni din Sant'Anna di Stazzema au fost masacrați de naziști. Pe de altă parte, leagă această dramă (încă sensibilă) de așa-numiții Buffalo Soldiers, soldații americani de culoare care au luptat în al doilea război mondial. Tema e sensibilă pentru că la lansarea filmului au fost italieni, foști partizani, care au protestat

Miracolul de la Sf. Anna/Miracle at St. Anna, de Spike Lee. Cu: Derek Luke, Michael Ealy, Laz Alonso, Omar Benson Miller

față de faptul că în film, în momentul masacrului de la biserică, un partizan îi trădează pe ai lui la nemți.

Acțiunea de pe ecran începe cînd patru soldați americani de culoare se rup de detașament și ajung în spatele liniilor inamice, într-o zonă în care miraculosul se împletește cu realitatea războiului pînă cînd e măturată de asaltul violent al nemților. Filmul nu este rupt din cer și nici ratat, dar dă impresia că se lansează pe mai multe piste, mulțumindu-se la final cu mult mai puțin. Nu e *The Thin Red Line*, deși are momente cînd în zarva războiului se infiltrează liniștea filosofică a lui „De unde vine acest rău imens?...”, și nu e nici *The Dirty Dozen*, dar nu pentru că personajele nu ies la numărătoare, deși amintește uneori de el, mai ales cînd apar nemții. Seamănă cu toate filmele de pînă acum ale lui Spike Lee care slujesc cauza comunității de culoare și militează pentru egalitate rasială. Seamănă și cu *Salvați soldatul Ryan* din punctul de vedere al calității secvențelor de luptă, deși are metafizică pînă aproape de buza paranormalului.

Și chiar peste. Băiatul – despre care aflăm doar la sfîrșit că-l cheamă Angelo (și care, dacă n-ar fi fost interpretat de un viitor mare actor, Matteo Scibordi,

n-ar fi fost atît de impresionant) –, capul statuii descoperite pe podul Santa Trinita din Florența, relația lui Angelo (care vorbește cu o persoană invizibilă, ca în filmele cu fantome) cu „uriașul de ciocolată”, adică cu soldatul Sam Train (care și el e un fel de nebun-înțelept) sînt părți ale șarpantei metafizice de extracție latină care uneori e elastică, alteori pică mai strîmb. Credințele locale sar uneori în ochi asemeni unor locații exotice – de exemplu momentul în care, la prima întîlnire cu sătenii, îi și vedem ghicindu-și în supă (sau în ce și-or fi ghicind; n-am fost prea atentă).

Stilistic, Spike Lee se joacă

Filmul nu e lung cît să suprasolicite atenția și răbdarea spectatorului, dar materialul e aranjat în așa manieră încît să pre-dispună la burți. Există secvențe în plus – una dintre ele este cea în care apare John Leguizamo și care nu are legătură cu acțiunea în sine. Alta e cea în care apare Alexandra Maria Lara în rolul lui Axis Sally, personaj real – care, deși americană, a luptat pentru nemți, încercînd să slăbească de la microfon curajul trupelor țării sale. Alexandra Maria Lara e

foarte bună pînă la detalii (nu pentru că e „de-a noastră”). Și Axis Sally ar merita singură un film al ei, dar introducerea ei în film e un exemplu de ramificație a poveștii la care s-ar fi putut renunța. Lectura e îngreunată și de planurile temporale, cu un flashback lung introdus în interiorul flashback-ului mare. Însă secvența-cheie a acestuia, masacrul (real) de la Sant'Anna di Stazzema, e, poate, cel mai puternic moment al filmului.

Și stilistic, Spike Lee se joacă. De pildă, desaturează puțin imaginea în secvența de luptă de la traversarea râului. Sau o colorează similar filmelor vechi de război atunci cînd unele secvențe implică ofițeri naziști (care arată și ei ca în filmele americane de război ale anilor '50-'60). Misticul infuzează imaginea în „magic hour”, acel moment al zilei cînd soarele se apropie de apus și îmblînzește aerul cu o lumină ca mierea.

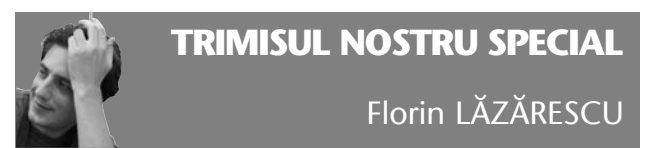
Ce vreau să spun de fapt este că găsești mai multe filme într-un singur film. Mai derutant mi se pare faptul că vocea secundă, autorul care ne face cu ochiul vizavi de temă și de stil(uri) nu reprezintă o constantă. Apar cînd și cînd, de aceea îți vine greu să intuiești clar și definitiv ce a vrut de fapt „să zugrăvească” autorul.

Am simțit o legătură de suflet între mine și Henry Miller cînd am citit cum categorisea el orașele, în funcție de rapiditatea cu care poți găsi un veceu public. Într-un oraș nou ajungi de cele mai multe ori după un drum lung, drum la care, din varii motive, ești nevoit să te abții și, odată ce ai pășit în cetate, e firesc să scaperi după o toaletă. Ca simplu turist, un oraș nou mi se pa-

re un labirint căruia îi dau de capăt doar după ce descopăr o toaletă publică (poate și de aceea sînt un fan al excursiilor în natură). Dar asta-i o altă discuție. Deși am întins bine firul Ariadnei în tot lașul, odată ieșit în oraș mi se întîmplă să mă mai confrunt cu situații neprevăzute. Asta pentru că sînt un nenorocit de conservator care atunci cînd merge la toaletă are prostul obicei să se aștepte la două uși inscripționate, negru pe alb: BĂRBAȚI, respectiv FEMEI. Mai nou, am observat că face valuri un curent postmodernist, manifestat prin înlocuirea banalelor

cuvinte cu tot felul de semne care-mi pun la încercare perspicacitatea în momente de cumpănă. La pantofi cu sau fără toc, la yin și yang – mă descurc din prima. Hai să zic că și atunci cînd dau peste un joben și o pălărioară. În-tîmpin oareșce greutăți cînd dau peste cerculețele cu săgetuță – în sus sau în jos, pentru că totdeauna le încurc. Însă am rămas într-o totală ceață descoperind două uși însemnate cu pozele a două statui grecești. Și nu era vorba de Socrate, respectiv Afro-dita, ci de statui a căror sexualitate debordantă era la fel de evidentă ca a

TRIMISUL NOSTRU SPECIAL

Florin LĂZĂRESCU

omulețului ce marchează trecerea de pietoni. Pentru a evita o confuzie regretabilă, atunci am decis că trebuie să descifrez misterele culturii grecești în altă parte. Ultima dată, la toaleta unui cinematograful, am nimerit peste niște criptoame care l-ar fi pus în încurcătură și pe Champollion, mai misterioase și mai greu de descifrat decît însemnele de pe tăblițele de la Tărtăria. Trebuia să

iau o hotărîre capitală, care avea să-mi marcheze destinul pentru întreaga perioadă a derulării filmului. Iată-mă singur în fața a două uși, în fața binelui și a răului, în fața unui destin crud, pe care mi-l închipuam ca pe o cucoană gata să mă pocnească peste cap cu poșeta. „Always, it's a matter of choice, my friend”, mi-am spus și am deschis o ușă la întîmplare.